

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL PRANEŠIMO APIE JUNGTINIŲ TAUTŲ KONVENCIJOS DĖL VISŲ FORMŲ DISKRIMINACIJOS PANAIKINIMO MOTERIMS ĮGYVENDINIMĄ LIETUVOJE PATVIRTINIMO

2007 m. spalio 10 d. Nr. 1094

Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 1020 (Žin., 2006, Nr. [112-4273](#)), 2 lentelės „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programos įsipareigojimų įgyvendinimo priemonės“ 836 punktą, Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (Žin., 1996, Nr. [21-549](#)), ratifikuotos Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. I-1035 „Dėl Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos moterims panaikinimo ratifikavimo“ (Žin., 1995, Nr. [76-1764](#)), 18 straipsnio 1 dalies b punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Patvirtinti ketvirtąjį pranešimą apie Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims įgyvendinimą Lietuvoje (pridedama).
2. Pavesti Užsienio reikalų ministerijai nustatyta tvarka pateikti 1 punkte nurodytą pranešimą Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui.

Ministras Pirmininkas

Gediminas Kirkilas

Užsienio reikalų ministras

Petras Vaitiekūnas

KETVIRTASIS PRANEŠIMAS APIE JUNGTINIŲ TAUTŲ KONVENCIJOS DĖL VISŲ FORMŲ DISKRIMINACIJOS PANAIKINIMO MOTERIMS ĮGYVENDINIMĄ LIETUVOJE

I. IŽANGA

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau vadinama – Vyriausybė) teikia ketvirtąjį pranešimą apie Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (toliau vadinama – Konvencija) įgyvendinimą Lietuvoje (toliau vadinama – šis pranešimas) pagal Konvencijos 18 straipsnio 1 dalies b punktą. Šis pranešimas parengtas atsižvelgiant į Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto patvirtintas pranešimų rengimo gaires ir bendrąsias rekomendacijas. Jame pateikiama informacija apie Lietuvos Respublikos pažangą įgyvendinant Konvenciją nuo 2004 metų IV ketvirčio iki 2007 metų I ketvirčio bei informacija pagal Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto baigiamąsias išvadas po įžanginio ir antrojo periodinių Lietuvos pranešimų, svarstytų Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto 23-iojoje sesijoje, įvykusioje 2000 m. birželio 12–30 d. Niujorke, papildanti trečiajame pranešime apie Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims įgyvendinimą Lietuvoje, patvirtintame Vyriausybės 2004 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1497 (Žin., 2004, Nr. [173-6395](#)) (toliau vadinama – trečiasis pranešimas), pateiktą informaciją.

2. Šį pranešimą parengė socialinės apsaugos ir darbo ministro sudaryta komisija, kurios nariai yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos ir Užsienio reikalų ministerijos atstovai. Jo projektą apsvarstė Moterų ir vyrų lygių galimybių komisija, į kurios sudėtį įeina ne tik valstybės institucijų, bet ir nevyriausybinių organizacijų atstovai. Su šio pranešimo projektu supažindintos ir kitos minėtosios komisijos posėdyje dalyvavusios Lietuvos nevyriausybines organizacijos, kurios taip pat galėjo teikti pastabas ir komentarus.

II. INFORMACIJA PAGAL KONVENCIJOS STRAIPSNIUS

1 straipsnis

3. Lietuvos Respublikos Seimas (toliau vadinama – Seimas) 2002 m. birželio 18 d. pakeitė ir papildė Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą (Žin., 1998, Nr. [112-3100](#)) (toliau vadinama – Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas), nustatydamas, kad draudžiama ne tik tiesioginė, bet ir netiesioginė diskriminacija. 2005 metais diskriminacijos sąvokos apibrėžimas dar labiau išplėstas. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme (2005 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. X-304

redakcija) nustatytas diskriminacijos sąvokos apibrėžimas nuo 2005 metų liepos apima ne tik tiesioginę ar netiesioginę diskriminaciją ir seksualinį priekabiavimą, bet ir priekabiavimą dėl lyties bei nurodymą tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti asmenis dėl lyties, ir visos šios diskriminacijos formos yra uždraustos. Priekabiavimas dėl lyties apibrėžiamas kaip nepageidaujamas elgesys, kai dėl asmens lyties siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką arba tokia aplinka sukuriamą. Be to, nustatyta, kad tuo atveju, jeigu diskriminacija dėl lyties yra susijusi su šeimine ar santuokine padėtimi, tai laikoma ypač diskriminuojančia veika.

4. Sustiprinta asmenų apsauga nuo diskriminacijos. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme (2005 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. X-304 redakcija) nustatyta, jog tai, kad asmuo atmeta moterų ir vyrų lygias teises pažeidžiantį elgesį arba paklūsta jam, negali daryti įtakos su tuo asmeniu susijusiems sprendimams. Taip pat šiame įstatyme susiaurinta tiesioginės diskriminacijos išimtis dėl moterų ir vyrų pensinio amžiaus – nustatyta, kad profesinėse pensijų sistemose moterų ir vyrų pensinis amžius turi būti vienodas. Be to, įstatymas papildytas tiesioginės diskriminacijos išimtimi, t. y. tiesiogine diskriminacija dėl lyties nelaikoma, kai prekių pardavimą ar paslaugų teikimą vien tik ar visų pirma vienos lyties asmenims pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

2 straipsnis

a)

5. Moterų ir vyrų lygybės principas ir lyčių lygybės nuostatos nuosekliai integruotos į teisės aktus, reglamentuojančius daugelį sričių, visų pirma darbo, socialinę apsaugą, švietimą ir mokslą. Naujausi iš jų – Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. [73-2762](#)) (toliau vadinama – Užimtumo rėmimo įstatymas), Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas (Žin., 2004, Nr. [96-3519](#)) (toliau vadinama – Socialinių įmonių įstatymas) ir kiti anksčiau priimti įstatymai, kurie pakeisti ar patikslinti 2005 ir 2006 metais. Įstatymais iš esmės užtikrinta lyčių lygybė *de jure*, todėl daugiausia dėmesio skiriama teisės aktų nuostatoms įgyvendinti praktikoje vykdant įvairias programas, projektus, priemones. Lyčių lygybės nuostatos buvo integruotos į Lietuvos 2004–2006 metų bendrąjį programavimo dokumentą, patvirtintą Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935 (Žin., 2004, 123-4486) (toliau vadinama – Bendrasis programavimo dokumentas), taip pat į naujausius Europos Sąjungos (toliau vadinama – ES) struktūrinių fondų programavimo 2007–2013 metų dokumentus, tuo sudarant sąlygas lyčių lygybės problemų sprendimui panaudoti ne tik Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto (toliau vadinama – valstybės biudžetas), bet ir ES struktūrinių fondų lėšas.

b)

6. Griežtinamos sankcijos už diskriminaciją dėl lyties. 2004 m. lapkričio 9 d. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas buvo papildytas 24¹ straipsniu, kuriame nustatyta, kad asmuo, patyręs diskriminaciją dėl lyties, seksualinį priekabiavimą ar priekabiavimą, turi teisę reikalauti iš kaltų asmenų atlyginti turtinę ir neturtinę žalą Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (Žin., 2000, Nr. [74-2262](#)) (toliau vadinama – Civilinis kodeksas) nustatyta tvarka.

7. Moterų ir vyrų lygias galimybes siekiama užtikrinti visose srityse ne tik *de jure*, bet ir *de facto*. Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 1042 (Žin., 2005, Nr. [116-4202](#)) buvo patvirtinta Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programa. Šios tarpinstitucinės programos paskirtis – įgyvendinti kompleksą priemonių, skirtų moterų ir vyrų lygioms galimybėms užtikrinti visose srityse. Programos priemonės vykdo visos ministerijos, daugelį iš jų – bendradarbiaudamos su moterų nevyriausybinėmis organizacijomis. Šios programos tikslai: nuosekliai, kompleksiškai ir sistemingai spręsti lyčių lygybės problemas; užtikrinti lyčių aspekto integravimą visose srityse; spręsti specifines moterų ir vyrų problemas. Programos pagrindinės kryptys: moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas užimtumo, švietimo ir mokslo, politikos ir sprendimų priėmimo srityse; lygių teisių užtikrinimas, įskaitant kovą su smurtu prieš moteris ir prekyba moterimis; lyčių lygybė sveikatos ir aplinkosaugos srityse; institucinių lyčių lygybės įgyvendinimo mechanizmų ir metodų stiprinimas, įskaitant institucinių pajėgumų stiprinimą ir statistikos tobulinimą. Daugelis programos uždavinių atitinka Konvencijos straipsnius, o dalis priemonių skirta toliau Konvencijos reikalavimams įgyvendinti. Todėl informacija apie šios daugiaplanės programos įgyvendinimo rezultatus pateikiama daugelyje šio pranešimo punktų.

8. Viena Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos prioritetinių sričių iki 2007 metų – kova su smurtu prieš moteris. Vykdam šią programą, 2006 metais atlikta užsienio valstybių patirties, kaip taikyti teisinės priemonės, sudarančias sąlygas izoliuoti smurtautoją nuo šeimos, analizė. Išnagrinėti Kanados, Vokietijos ir Austrijos įstatymai, skirti aukoms apginti nuo smurto šeimoje, ir parengti preliminarūs diskusinio pobūdžio siūlymai. Atsižvelgiant į minėtosios užsienio valstybių patirties analizės išvadas ir galiojančių Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas, 2007 metais rengiami konkretūs projektai, turintys užtikrinti efektyvesnę smurto šeimoje aukų teisinę apsaugą, įskaitant ir priemones, sudarysiančias sąlygas ilgiau izoliuoti smurtautojus nuo nukentėjusios šeimos.

9. Toliau remiami moterų nevyriausybinių organizacijų projektai, skirti suteikti pagalbą moterims, patyrusioms smurtą šeimoje. 2005 metais minėtos programos lėšomis (80 tūkst. litų) iš dalies paremta 12 nevyriausybinių organizacijų projektų, skirtų socialinei pagalbai smurto šeimoje aukoms teikti ir darbui su smurtautojais. Socialinės, psichologinės, teisinės paslaugos suteiktos 341 asmeniui, iš jų 314 smurto šeimoje aukų ir 27 smurtautojams, siekiantiems atsikratyti smurtinio elgesio. 2006 metais šios programos lėšomis (80 tūkst. litų) iš dalies paremta 20 nevyriausybinių organizacijų projektų. Socialinės, psichologinės, teisinės paslaugos suteiktos 1245 asmenims – 1212 moterų ir 33 vyrams. Iš jų 191 asmeniui buvo suteiktas laikinas saugus prieglobstis, 722 valandos psichologinių konsultacijų, 240 valandų teisinių konsultacijų, 1997 valandos socialinių darbuotojų paslaugų.

10. Atsižvelgiant į smurto prieš moteris, ypač šeimoje, problemos aktualumą, kompleksinių paslaugų ir pagalbos aukai poreikį, Vyriausybės 2006 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1330 (Žin., 2006, Nr. [144-5474](#)) patvirtinta Valstybinė smurto prieš moteris mažinimo strategija (toliau vadinama – Strategija) ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2009 metų planas. Šios ilgalaikės Strategijos tikslas – valstybiniu lygiu nuosekliai, kompleksiškai, sistemingai mažinti smurtą prieš moteris šeimoje. Strategijos prioritetinės kryptys: teisinės bazės tobulinimas smurto prieš moteris

mažinimo srityje; smurto prieš moteris šeimoje būklės analizė; veiksminga smurto prieš moteris šeimoje prevencija; kompleksinės pagalbos smurto prieš moteris šeimoje aukoms teikimas; poveikio priemonės smurtautojams; institucinių gebėjimų stiprinimas. Strategijos tikslai nustatyti iki 2015 metų, o priemonių planai Strategijai įgyvendinti bus rengiami kas trejus metus. Pirmasis priemonių planas vykdomas 2007–2009 metais.

11. Strategijos priemonių įgyvendinimas prasidėjo 2007 metų pradžioje. Siekiant įvertinti ir patobulinti teisės aktus, teisingumo ministro 2007 m. rugsėjo 13 d. įsakymu Nr. 1R-352 sudaryta darbo grupė, atliekanti galiojančių Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (Žin., 2000, Nr. [89-2741](#)) (toliau vadinama – Baudžiamasis kodeksas), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (Žin., 2002, Nr. [37-1341](#)), Civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (Žin., 2002, Nr. [36-1340](#)) ir t. t.), susijusių su smurtautojo iškeldinimu iš šeimai priklausančių patalpų visais smurto šeimoje atvejais, analizę. Šios analizės, taip pat šio pranešimo 8 punkte minėtos teisės aktų analizės išvadų pagrindu bus rengiami pasiūlymai dėl efektyvesnės smurto šeimoje aukų teisinės apsaugos, įskaitant ir dėl priemonių, sudarysiančių sąlygas ilgiau izoliuoti smurtautojus nuo šeimos.

12. Kompleksinės pagalbos smurto šeimoje aukoms teikimas yra prioritetinė Strategijos kryptis. Vienas Strategijos uždavinių – siekti, kad smurto šeimoje aukoms būtų suteiktas būtinas laikinasis saugus prieglobstis. Įgyvendinant šį uždavinį, nuo 2007 metų vykdoma Strategijos priemonė – skatinti steigti ir remti kiekvienoje apskrities teritorijoje ne mažiau kaip po vieną įstaigą ar organizaciją, teikiančią socialines paslaugas smurto šeimoje aukoms ir užtikrinančią suinteresuotų institucijų bendradarbiavimą. Siekiant užtikrinti kompleksinę pagalbą smurto prieš moteris šeimoje aukoms, 2007 metais konkurso būdu buvo atrinktas ir paremtas 21 savivaldybių ar moterų nevyriausybinė organizacijų projektas. Projektai skirti suteikti moterims, nukentėjusioms nuo smurto šeimoje, saugų prieglobstį, kvalifikuotą psichologinę pagalbą, teisinę konsultacijas, socialinę pagalbą ir kitą būtiną paramą. Projektams remti skirta 500 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų. Projektų įgyvendinimo rezultatai pateikiami kasmet.

13. Nuo 2004 metų veikia nemokamos pagalbos telefonu linija moterims, patyrusioms smurtą. Ji finansuojama valstybės biudžeto lėšomis. Nemokamos pagalbos telefonu linijos veiklą moterims užtikrina Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras. Vyriausybės 2007 m. spalio 2 d. nutarime Nr. 1054 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gruodžio 22 d. nutarimo Nr. 1330 „Dėl Valstybinės smurto prieš moteris mažinimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2009 metų plano patvirtinimo“ papildymo“ (Žin., 2007, Nr. [106-4341](#)) nustatyta, kad nuo 2008 metų smurtą patyrusioms moterims visoje Lietuvoje užtikrinama nuolatinė (teikiama visą parą) specializuota nemokama pagalba telefonu.

14. Pastangos mažinti smurtą prieš moteris nebūtų pakankamai veiksmingos, jeigu nebūtų skiriama reikiamo dėmesio darbui su smurtautojais – ne tik sankcijų taikymui, bet ir alternatyvių poveikio priemonių plėtojimui. Vienas iš Strategijos uždavinių – tobulinti alternatyvių poveikio priemonių taikymą smurtautojams, skatinti organizacijų, dirbančių su smurtautojais, siekiančiais atsikratyti smurtinio elgesio, veiklą. 2007 metais, įgyvendinant Strategijos priemones, buvo paremti

6 projektai, skirti darbui su smurtautojais, siekiančiais atsikratyti smurtinio elgesio. Projektams remti skirta 100 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų.

15. Gerai vertinama moterų nevyriausybinų organizacijų veikla mažinant smurtą prieš moteris. Vienas iš Strategijos uždavinių – remti organizacijų veiklą, kuria siekiama užkirsti kelią smurtui prieš moteris šeimoje, užtikrinti glaudų visų teisėsaugos institucijų pareigūnų, institucijų, teikiančių teisinę, socialinę, psichologinę, medicininę pagalbą aukai, bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą smurto prieš moteris šeimoje atvejais. 2007 metais paremta 13 moterų organizacijų projektų, skirtų mažinti smurtą prieš moteris. Šie projektai bus vykdomi iki 2007 metų pabaigos, jiems remti skirta 400 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų.

16. Moterų organizacijos sėkmingai įgyvendina tarptautinių fondų remiamus projektus, skirtus smurto prieš moteris prevencijai, pagalbai smurto aukoms. Asociacija Moterų informacijos centras (toliau vadinama – Moterų informacijos centras) kartu su partneriais iš Šiaurės ir Baltijos šalių 2005–2006 metais įgyvendino Bendrijos veiksmų programos (2004–2008 m.) dėl prevencinių priemonių ir kovos su smurtu prieš vaikus, jaunimą, moteris ir aukų bei rizikos grupių apsaugos (*Daphne II* programos), patvirtintos 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 803/2004/EB (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 5 skyrius, 5 tomas, p.15), projektą „Geros praktikos pavyzdžių analizė ir bendradarbiavimo plėtojimas kovojant su smurtu prieš moteris 5 Baltijos ir Šiaurės šalyse“. Įgyvendinant šį projektą, kiekvienoje šalyje buvo suformuotos nacionalinės darbo grupės, kurių darbe dalyvavo įvairių – vyriausybinų ir nevyriausybinų – institucijų atstovai, tiesiogiai susiję su smurto prieš moteris ir vaikus problemos sprendimu. Projekto rezultatas – sukurtas Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo tinklas kovai su smurtu prieš moteris. Šis tinklas remiamas valstybės biudžeto lėšomis, kasmet tam skiriama 10 tūkst. litų.

17. Nuo 2004 metų pagal projektą „Teisinė pagalba ir informacija Lietuvos moterims“, vykdomą kartu su Oslo teisinės pagalbos centru, Moterų informacijos centre teikiamos nemokamos teisinės konsultacijos moterims. Projekto tikslas – suteikti teisines konsultacijas moterims (ypač – nukentėjusioms nuo smurto šeimoje), kurioms dėl ekonominių ar socialinių priežasčių nėra lengvai prieinama teisinė informacija, arba pasiūsti jas į atitinkamas galinčias padėti institucijas.

18. Stiprinama smurto prieš moteris prevencija. Policijos pareigūnai nuolat vykdo konsultacinį švietėjišką darbą, bendradarbiaudami su suinteresuotomis institucijomis (vaiko teisių apsaugos tarnybomis, seniūnijų socialiniais darbuotojais, moterų krizių centrais). Policijos apylinkės inspektoriai stebi asmenis, dažnai keliančius konfliktus, smurtaujančius šeimoje, jų duomenys įrašomi į policijos apylinkės inspektorių vedamas informacijos apie apylinkę bylas. Klaipėdos miesto vyriausiasis policijos komisariatas 2005–2006 metais dalyvavo Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos tarnybos ir Vaiko krizių centro inicijuotame prevenciniame švietėjiškame projekte „Kas apsaugos mane“, skirtame šeimoms, kuriose smurtaujama. Kaip viena iš projekto dalių buvo rengiamos paskaitos smurtaujantiems tėvams apie fizines bausmes pakeičiančius auklėjimo metodus. Įgyvendinant minėtąjį projektą, buvo suaktyvinti reidai į socialinės rizikos ir nepilnamečių vaikų globėjų šeimoms.

19. Vilniaus miesto policijos pareigūnai 2006 metais dalyvavo tarptautiniame Lenkijos, Latvijos, Suomijos ir Lietuvos projekte „Stop – daugiau jokios tolerancijos tylos sąmokslui!

Pirmiausia susisiekite su policijos pareigūnais, kaip šeiminio smurto aukų sąjungininkais“. Kiekvienoje iš minėtų šalių buvo organizuoti seminarai, kuriuose diskutuota apie būtinybę bendromis jėgomis kovoti su smurtu šeimose, apie naujus prevencijos metodus ir bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis. Lietuva aktyviai įsitraukė į Europos Tarybos 2006 metų lapkritį inicijuotą kampaniją kovai su smurtu prieš moteris. Kampanijos uždaviniai įtraukti į Strategijos tikslus. Jiems įgyvendinti Strategijoje numatytos švietėjiškos, prevencinės ir kitos tinkamos priemonės, įskaitant informacinę kampaniją prieš smurtą, pradėtos vykdyti nuo 2007 metų pradžios. Jos bus įgyvendinamos iki 2009 metų.

20. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis apie nuo nusikalstamų veikų nukentėjusias moteris, Lietuvoje 2005 metais nuo sutuoktinių ar sugyventinių nukentėjo 464 moterys, iš jų 74 procentai – 30 metų ir vyresnės, 2006 metais – 448 moterys, iš jų 75 procentai – 30 metų ir vyresnės (žr. priedo 1 ir 2 lenteles).

21. Siekiama parengti specialų įstatymą smurtui prieš moteris mažinti. Seimo valdybos 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimu Nr. 1315 buvo sudaryta darbo grupė Apsaugos nuo smurto šeimoje koncepcijai ir su tuo susijusių teisės aktų pataisoms parengti. Apsaugos nuo smurto šeimoje koncepcijos paskirtis – parengti Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto šeimoje įstatymo (toliau vadinama – Apsaugos nuo smurto šeimoje įstatymas) projektą. Apsaugos nuo smurto šeimoje įstatymo (ir su juo susijusių kitų teisės aktų pataisų) projektų tikslas – įtvirtinti efektyvias prigimtinių žmogaus teisių apsaugos ir gynimo priemones siekiant įveikti smurtą šeimoje.

c)

22. Tiek moterys, tiek vyrai, patyrę tiesioginę ar netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, priekabiavimą dėl lyties ar seksualinį priekabiavimą, turi teisę kreiptis į lygių galimybių kontrolierių su skundu dėl lygių teisių pažeidimo. Skundas ištiriamas per mėnesį; prireikus tyrimo terminas gali būti pratęstas dar mėnesį. Nuo 2005 metų Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba tiria skundus įvairiais diskriminacijos pagrindais, tačiau skundų dėl diskriminacijos lyties pagrindu 2005 ir 2006 metais buvo daugiausia. 2005 metais buvo gauti 33 skundai dėl diskriminacijos lyties pagrindu, iš jų 3 – dėl seksualinio priekabiavimo; 2006 metais buvo gauti 29 skundai dėl diskriminacijos lyties pagrindu, iš jų 2 – dėl seksualinio priekabiavimo. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba už Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimus 2005 metais nubaudė 4 asmenis, 2006 metais – vieną asmenį. Sprendimai dėl kitų skundų buvo tokie: maždaug 30 procentų gautų skundų – duoti įspėjimai dėl padaryto pažeidimo; maždaug 30 procentų skundų – siūlyta nutraukti lygias teises pažeidžiančius veiksmus ar panaikinti su tuo susijusį aktą; maždaug 30 procentų tyrimų nutraukta trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.

23. Asmuo, patyręs diskriminaciją dėl lyties, turi teisę kreiptis ne tik į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą, bet ir į teismą. Nacionalinės teismų administracijos duomenimis, 2005–2006 metais Lietuvos Respublikos teismuose nebuvo nagrinėjamos bylos, tiesiogiai susijusios su diskriminacija dėl lyties.

d)

24. Kaip nurodyta Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme, valdžios ir valdymo institucijos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės, bei rengti ir įgyvendinti programas ir priemonės, skirtas moterų ir vyrų lygioms galimybėms užtikrinti.

e)

25. 2005 metais pakeitus ir papildžius Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą (2005 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. X-304 redakcija), sugriežtintos darbdavio pareigos užtikrinti moterų ir vyrų lygias teises. Įstatyme įtvirtinta nuostata, įpareigojanti darbdavį imtis priemonių, kad darbuotojas būtų apsaugotas nuo priešiško elgesio, neigiamų pasekmių bei kitokio persekiojimo, kai yra reaguojama į jo skundą dėl diskriminacijos.

f)

26. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, tirdama skundus dėl diskriminacijos lyties pagrindu ir nustačiusi moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimus teisės aktuose, turi teisę kreiptis į atitinkamą instituciją ir siūlyti panaikinti arba pakeisti lygias teises pažeidžiantį aktą. Tarnyba kiekvienais metais pateikia iki 8–10 pasiūlymų panaikinti arba pakeisti moterų ir vyrų lygias teises pažeidžiančius teisės aktus.

3 straipsnis

27. Nors Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programa skirta lyčių lygybės problemoms spręsti daugelyje sričių, tačiau kitos Vyriausybės patvirtintos ir vykdomos programos taip pat apima priemones, skirtas lyčių lygybei užtikrinti, įskaitant specialias priemones, skirtas moterų būklei gerinti. Lyčių aspektas yra integruotas į Nacionalinę gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategiją, patvirtintą Vyriausybės 2004 m. birželio 14 d. nutarimu Nr. 737 (Žin., 2004, Nr. [95-3501](#)), Nacionalinę demografinės (gyventojų) politikos strategiją, patvirtintą Vyriausybės 2004 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1350 (Žin., 2004, Nr. [159-5795](#)), Motinos ir vaiko valstybinę programą, patvirtintą Vyriausybės 2004 m. birželio 16 d. nutarimu Nr. 754 (Žin., 2004, Nr. [96-3534](#)), Valstybinę motinos ir vaiko 2007 metų programą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2007 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. V-561 (Žin., 2007, Nr. [77-3107](#)), Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programą, patvirtintą Vyriausybės 2005 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 558 (Žin., 2005, Nr. [65-2333](#)), ir kitas programas.

28. Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270 (Žin., 2005, Nr. [139-5019](#)) buvo patvirtinta Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa. Šios programos tikslai – stiprinti socialinę partnerystę, diegti lankstesnes darbo organizavimo formas, užtikrinti tinkamas, saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas, didinti darbo vietų efektyvumą, užtikrinti didesnę kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą, didinti vidinį darbo jėgos mobilumą, skatinti mokymąsi visą gyvenimą, pirminį profesinį ir tęstinį mokymą, derinti profesinį darbą ir šeimos gyvenimą. Šių tikslų siekiama tobulinant darbo santykių ir užimtumo politikos, darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktus, tobulinant užimtumo formas, įgyvendinant priemones, skatinančias lanksčias

ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo ir švietimo pagalbos organizavimo formas, užtikrinančias vaikų ugdymą, globą, priežiūrą ir sudarančias sąlygas šeimos išsipareigojimų turintiems tėvams dalyvauti darbo rinkoje, skatinant įmonių socialinę atsakomybę ir šeimai palankių darbuočių plėtrą.

29. Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 1002 (Žin., 2005, Nr. [112-4091](#)) patvirtintos Lietuvos Respublikos 2004–2006 metų Nacionalinio kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų plano įgyvendinimo 2005–2006 metų priemonės, skirtos silpniausių visuomenės narių padėčiai gerinti, jų galimybėms didinti, skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti. Šių priemonių tikslai – užtikrinti neturtingiems, socialinės atskirties grupėms priklausantiems vyrams ir moterims ne tik materialines gėrybes ar socialines paslaugas, bet ir galimybę įgyti tinkamą išsilavinimą, gauti geros kokybės sveikatos priežiūros paslaugas, turėti visuomeninius standartus atitinkantį būstą, saugias ir sveikas darbo sąlygas, galimybę rinktis ir daryti įtaką svarbiausiems gyvenimo sprendimams. Ypač daug dėmesio skiriama vienišoms motinoms, smurtą patiriančioms moterims, prekybos žmonėmis aukoms ir pažeidžiamoms moterų grupėms.

30. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau vadinama – Statistikos departamentas) atlikto pajamų ir gyvenimo sąlygų 2005 metų tyrimo duomenimis, moterų skurdo rizikos lygis buvo 21 procentas ir iš esmės nesiskyrė nuo vyrų skurdo rizikos lygio, kuris sudarė 20 procentų. Socialinės išmokos padėjo sumažinti skurdo rizikos lygį ir jo skirtumą tarp vyrų ir moterų. Skurdo rizikos lygis iki socialinių išmokų tarp vyrų ir moterų skyrėsi dviem procentiniais punktais, t. y. moterų skurdo rizikos lygis iki socialinių išmokų buvo 27 procentai, vyrų – 25 procentai.

31. Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 5 d. nutarimu Nr. 948 (Žin., 2007, Nr. [98-3977](#)) patvirtintas Nacionalinės demografinės (gyventojų) politikos strategijos šeimos gerovės įgyvendinimo 2008–2010 metų priemonių planas, kuriuo siekiama: didinti jaunimo užimtumą ir plėtoti lanksčias darbo formas; sudaryti sąlygas moterims ir vyrams derinti profesinę veiklą ir šeimos pareigas; gerinti vaikų priežiūros ir ugdymo paslaugas; ugdyti šeimos narių gebėjimus įveikti psichologines ir socialines problemas; užtikrinti vaiko saugumą; plėsti būsto pasirinkimo galimybes šeimoms, auginančioms vaikus; mažinti šeimų skurdą ir socialinę atskirtį; analizuoti šeimos gimstamumo pokyčius ir veiksnius; nustatyti paramos šeimai poreikį; vertinti vykdomos politikos veiksmingumą; ugdyti bendruomenės ir institucijų bendrą atsakomybę už vaikų ugdymą.

32. Lyčių lygybei visose srityse užtikrinti skirta Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programa, kurios uždaviniai yra šie: keisti vyro ir moters vietos ekonominėje šalies veikloje stereotipus; sudaryti sąlygas moterims ir vyrams derinti darbo, taip pat profesinės karo tarnybos ir šeimos išsipareigojimus; gerinti moterų, po ilgesnės pertraukos grįžtančių į darbo rinką, vyresnio amžiaus moterų įsidarbinimo galimybes; didinti moterų galimybes imtis verslo ir jį plėtoti, skatinti moterų ekonominį aktyvumą; skatinti darbdavius nustatyti vyrams ir moterims vienodą darbo užmokestį už vienodos vertės darbą; skatinti socialinę partnerystę ir plėtoti socialinį dialogą, užtikrinant lyčių lygybę darbo rinkoje; įtraukti lyčių lygybės klausimus į formalųjį ir neformalųjį švietimą; sudaryti palankesnes sąlygas moterims siekti mokslo, karjeros, tobulinti profesijos įgūdžius; didinti moterų galimybes eiti vadovaujančiasias pareigas ir pareigas, kurias

einant priimami sprendimai; skatinti moterų ryžtą aktyviai dalyvauti visuomeniniame ir politiniame gyvenime; tobulinti esamą teisinę bazę, skirtą smurtautojui ilgiau izoliuoti nuo šeimos, ir teisės aktų įgyvendinimo mechanizmą; remti nevyriausybinę organizacijų, ypač krizių centrų, projektus, užtikrinančius socialinę pagalbą smurto šeimoje aukoms ir darbą su smurtautojais; spręsti specifines moterų ir vyrų sveikatos problemas; siekti ilgesnės vyrų gyvenimo trukmės – mažinti moterų ir vyrų vidutinės gyvenimo trukmės skirtumą; užtikrinti švietimą ir informavimą šeimos planavimo ir reprodukcinės sveikatos klausimais, ypač kaime; integruoti lyčių aspektą į aplinkosaugą; skatinti valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų, švietimo ir mokslo įstaigų, nevyriausybinę organizacijų bendradarbiavimą, užtikrinantį lyčių lygybę; siekti sustiprinti moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimo institucinį mechanizmą apskričių ir savivaldybių lygmeniu; stiprinti darbuotojų, valstybės tarnautojų gebėjimus užtikrinti moterų ir vyrų lygias galimybes; tobulinti pedagogų, teisėsaugos ir teisėtvarkos pareigūnų, aplinkosaugos specialistų kvalifikaciją lyčių lygybės klausimais; skleisti tarptautiniu mastu Lietuvos patirtį, kaip užtikrinti moterų ir vyrų lygias galimybes; atlikti moterų ir vyrų padėties pokyčių išplėstinį vertinimą; tobulinti statistinės informacijos pagal lytį duomenų rinkimą ir teikimą vartotojui, bendradarbiaujant su kitomis duomenis renkančiomis ir tyrimus atliekančiomis institucijomis ir nevyriausybėmis organizacijomis. Programos priemonės finansuojamos iš valstybės biudžeto, taip pat panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos.

33. Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos ir kitų programų įgyvendinimo rezultatai yra teigiami. Lietuvoje didėja moterų užimtumas, mažėja nedarbas, moterų ir vyrų užimtumo skirtumas. Statistikos departamento duomenimis, moterų ir vyrų užimtumo skirtumas sumažėjo nuo 7,6 procento 2005 metais iki 5,3 procento 2006 metais. Moterų užimtumo lygis, 2005 metais sudaręs 59,4 procento, 2006 metais jau siekė 61 procentą ir viršijo Lisabonos strategijoje nustatytą moterų užimtumo lygio rodiklį 2010 metams (60 procentų). Moterų nedarbo lygis, 2005 metais sudaręs 8,3 procento (vyrų – 8,2 procento), 2006 metais sumažėjo iki 5,4 procento ir tapo mažesnis nei vyrų nedarbo lygis (5,8 procento) (žr. priedo 9, 10, 11 ir 12 lenteles). Didėja moterų, ypač kaimo, užimtumo galimybės, gerėja sąlygos imtis verslo ir jį plėtoti. Moterys aktyviai naudojasi galimybėmis susirasti darbo vietą arba imtis nuosavo verslo. Tačiau 2006 metais Statistikos departamento atlikto mažų ir vidutinių įmonių tyrimo duomenimis, moterų – verslo vadovių skaičius 2006 metais sudarė tik 26 procentus. 2006 metais Europos Komisijos ataskaitoje Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonominiam ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui pateiktais Europos Bendrijų statistikos tarnybos (toliau vadinama – Eurostatas) duomenimis, pagal moterų ir vyrų užimtumo lygio skirtumą Lietuva užima ketvirtąją vietą ES. Pagal pagyvenusių moterų užimtumo lygį Lietuva užima 8 vietą ES.

34. Gerinamos sąlygos derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus. Pagal moterų, auginančių vaikus iki 12 metų, užimtumo lygį 2006 metais Lietuva užėmė antrąją vietą ES. Šią temą Lietuva pasirinko prioritetine iš 8 galimų paramai pagal Europos Bendrijų iniciatyvą EQUAL gauti. Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL paremti 7 projektai, skirti šeimos ir darbo įsipareigojimams derinti bei vyrų ir moterų reintegracijai į darbo rinką, plėtojant lankstesnes ir efektyvesnes darbo organizavimo formas ir vykdant paramos priemones. Projektams finansuoti skirta apie 9,2 mln. litų.

Igyvendinant šiuos projektus, parengtas šeimai palankios darbovietės modelis, kuris bus taikomas 2007–2013 metais. 2006 metais Europos socialinio fondo lėšomis – 13,2 mln. litų – paremta 20 moterų nevyriausybinių organizacijų, kitų įstaigų ir organizacijų projektų. Šiais projektais siekiama skatinti moterų, ypač pagyvenusių ar grįžtančių po vaiko priežiūros atostogų, užimtumą, subalansuotą moterų ir vyrų dalyvavimą priimant sprendimus, keisti tradicinius stereotipus apie moterų ir vyrų vaidmenį ekonominėje veikloje, mažinti horizontaliąją darbo rinkos segregaciją bei moterų ir vyrų atlyginimų skirtumus.

35. Moterų išsilavinimo lygis Lietuvoje išlieka aukštesnis nei vyrų. 2005 metais Lietuvos aukštosiose mokyklose mokėsi 59,9 procento moterų, o 2006 metais – 60 procentų moterų. Eurostato 2006 metų duomenimis, 18–24 metų moterų, kurios paliko mokyklą neįgijusios vidurinio išsilavinimo, dalis iš bendro šio amžiaus moterų skaičiaus yra kur kas mažesnė nei vyrų. Moterų, palikusių mokyklą, dalis sudarė 7 procentus, vyrų – 13,3 procento. Palyginti su 2000 metais, minėtų moterų mažėjo gerokai sparčiau nei vyrų. 18–24 metų moterų, kurios paliko mokyklą neįgijusios vidurinio išsilavinimo, dalis šio amžiaus grupėje sumažėjo nuo 14,9 procento iki 7 procentų, atitinkamai vyrų dalis sumažėjo nuo 18,5 procento iki 13,3 procento.

36. Stiprinami valstybės tarnautojų gebėjimai lyčių lygybės klausimais. 2005–2006 metais organizuotas daugelio ministerijų valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimas (mokymas) lyčių lygybės klausimais. 2006 metais pagal įvairius projektus kvalifikaciją tobulino (mokėsi) apie 300 tarnautojų.

37. Stiprinamas bendradarbiavimas su Lietuvos moterų nevyriausybinėmis organizacijomis. Vyriausybės 2007 m. vasario 13 d. nutarimu Nr. 198 (Žin., 2007, Nr. [23-883](#)) nustatyta moterų ir vyrų nevyriausybinių organizacijų narystė Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijoje tikraisiais nariais. Vadovaudamasi šios komisijos nuostatais, moterų ir vyrų nevyriausybinių organizacijos pačios išsirenka ir deleguoja į komisiją iki 4 atstovų. Į komisiją moterų nevyriausybinių organizacijos delegavo 2 atstovus. Personalinė Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijos sudėtis patvirtinta socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. A1-131 (Žin., 2007, Nr. [54-2114](#)). Vyriausybė finansavo Ketvirtąjį Lietuvos moterų suvažiavimą, skirtą paminėti 100 metų nuo Pirmojo Lietuvos moterų suvažiavimo. Ketvirtajame moterų suvažiavime dalyvavo daugiau nei 2000 moterų iš visų šalies rajonų, o Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos lėšomis paremta moterų suvažiavimo rezultatų sklaida visų apskričių mažesniuose miesteliuose. Sklaidos kampanijos metu aplankyti 22 miestai ir miesteliai, susitikimuose dalyvavo apie 1000 moterų ir vyrų, kaimo bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų atstovų. Pagrindinis tikslas – ne tik suteikti informacijos apie suvažiavimo rezultatus, bet ir aktyvinti moterų ir vyrų lygių galimybių įtvirtinimą vietos savivaldos lygmeniu. Valstybės biudžeto lėšomis kasmet remiama Lietuvos moterų organizacijų narystė Europos moterų lobisčių organizacijoje (*European Women's Lobby*). Paremtas moterų organizacijų atstovų dalyvavimas Šiaurės ir Baltijos šalių ketvirtojoje konferencijoje „Lygios moterų ir vyrų galimybės demokratinėje visuomenėje“ (*WoMen and Democracy*). Tokia konferencija taip pat vyko Vilniuje 2001 metais. Nuo 2005 metų valstybės biudžeto lėšomis remiamas Šiaurės ir Baltijos šalių moterų nevyriausybinių organizacijų tinklas smurtui prieš moteris mažinti.

38. Tobulinama statistika pagal lytis. Statistikos departamento 2006 metais išleistame statistikos rinkinyje „Moterys ir vyrai Lietuvoje 2005“, be pagrindinių lyčių statistikos rodiklių, pateikta informacija apie smurtą šeimoje ir nusikalstamumą. Atsižvelgiant į vartotojų poreikius, duomenys pateikti pagal apskritis, savivaldybes ir ES valstybes.

39. Lietuvos pasiekimai moterų ir vyrų lygių galimybių klausimais palankiai vertinami tarptautiniu lygmeniu. Pasaulio ekonomikos forumo 2006 metų pabaigoje paskelbtame lyčių lygybės pasiekimų vertinime, apimančiame 115 pasaulio šalių, iš naujųjų ES narių geriausiai įvertintos Latvija (19 vieta) ir Lietuva (21 vieta).

40. Aukščiausiu lyčių lygybės pasiekimų Lietuvoje įvertinimu tapo ES valstybių narių vyriausybės atstovų bendru sutarimu 2006 m. gruodžio 11 d. priimtas sprendimas (įsigaliojęs 2007 m. sausio 18 d.), kad ES institucija – Europos lyčių lygybės institutas – bus įsteigtas Vilniuje. Europos lyčių lygybės institutas – tai nepriklausoma ES lyčių lygybės institucija. Institutas teiks techninę informacinę pagalbą Europos Komisijai ir ES valstybėms narėms lyčių lygybės klausimais, kaups, sistemins ir analizuos informaciją, statistinius ir mokslinių tyrimų duomenis, rengs metodologinius instrumentus lyčių aspektui integruoti, organizuos konferencijas, renginius ir kita. Institutas pradės savo veiklą 2008 metais.

41. Lyčių lygybei įvairiose srityse užtikrinti skirta daug moterų nevyriausybinių organizacijų, valstybės ir privačių įstaigų bei organizacijų vykdomų projektų. Prioritetas teikiamas lyčių lygybės plėtrai vietos lygmeniu. Viena iš aktyviausių šioje srityje dirbančių moterų organizacijų – Socialinių inovacijų fondas ir jo koordinuojama Nevyriausybinių organizacijų koalicija moterų teisėms ginti. Kasmet Socialinių inovacijų fondas organizuoja apskrituosius status visose apskrityse, aptaria lyčių lygybės problemas, kaupia ir sistemina gautą informaciją ir teikia Vyriausybei konstruktyvius pasiūlymus dėl lyčių lygybės problemų, sprendinių vietos lygmeniu. Daugelis projektų remiami ne tik valstybės biudžeto, bet ir ES struktūrinių fondų ar kitų tarptautinių fondų lėšomis. Lyčių lygybės plėtrai vietos lygmeniu skirtas ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis paremtas projektas „Lyčių lygybė – būtina sąlyga regionų plėtrai“. Projektą 2006–2007 metais vykdo Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei kitais partneriais. Projekto tikslai: ugdyti ir tobulinti savivaldybių tarnautojų įgūdžius lyčių lygybės srityje; didinti savivaldybių politikos jautrumą lyčių lygybės aspektams; skatinti diskusijas apie lyčių lygybės privalumus ir reikalingumą.

4 straipsnis

1 dalis

42. Lietuvos Respublikoje sudarytos teisinės sąlygos taikyti specialiąsias priemones, padedančias faktiškai įtvirtinti lyčių lygybę. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 4 dalies 6 punkte nustatyta, kad įstatymų nustatytos specialios laikinosios priemonės, taikomos siekiant paspartinti faktišką moterų ir vyrų lygybės įtvirtinimą, kurios, įgyvendinus moterų ir vyrų lygias teises ir vienodas galimybes, turi būti atšauktos, nelaikomos diskriminacija dėl lyties. Tačiau taikant specialiąsias priemones praktikoje susiduriama su problemomis.

43. Viena nepakankamos galimybės taikyti šias priemones priežasčių yra teisinė. Specialiosios priemonės turi būti nustatytos atitinkamuose įstatymuose, o konstitucinės teisės specialistai išreiškia nuomonę, kad specialiųjų priemonių nustatymas įstatyme gali prieštarauti Lietuvos Respublikos Konstitucijai (Žin., 1992, Nr. [33-1014](#)) (toliau vadinama – Konstitucija). Lyčių lygybei pasiekti politikos srityje buvo siūloma, kad įstatymai įtvirtintų specialiąsias laikinąsias priemones. Konstitucinės teisės ekspertų nuomone, toks įstatymo projektas, kuriame siūloma vienai iš lyčių nustatyti kvotas kandidatų į Seimo narius sąrašuose, tiesiogiai prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam visų asmenų lygiateisiškumo principui. Todėl buvo pasiūlyta visų pirma keisti Konstituciją ir įstatymuose nustatyti specialiąsias priemones lyčių lygybei faktiškai pasiekti. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas skundas dėl specialiųjų priemonių taikymo galimybės, tačiau jis vėliau buvo atmestas nenustačius pažeidimo.

44. Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje nėra taikomos specialiosios priemonės, kuriomis siekiama faktiškai įtvirtinti vyrų ir moterų lygybę. Lietuvoje užtikrinamos vienodos sąlygos tiek vyrams, tiek moterims pasirinkti profesiją, naudotis vienodomis mokymosi programomis, laikyti vienodus egzaminus, vienodos galimybės gauti stipendijas, įgyti išsilavinimą, gauti diplomus, tęsti mokslą bei kitos sąlygos.

5 straipsnis

a)

45. Vienas iš Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos uždavinių – keisti tradicinius stereotipus apie vyro ir moters vaidmenį ekonominėje veikloje. Šiam uždaviniui įgyvendinti kasmet kartu su Vilniaus universiteto Lyčių studijų centru organizuojami seminarai Valstybinės darbo inspekcijos, darbo rinkos institucijų, savivaldybių darbuotojams, socialinių partnerių atstovams. Seminarais siekiama keisti moterų ir vyrų vaidmenų ekonominėje veikloje stereotipus, neigiamai veikiančius vyrų ir moterų įsidarbinimo galimybes, darančius įtaką moterų ir vyrų užimtumo, darbo užmokesčio ir ekonominės padėties skirtumams.

46. 2005–2006 metais Kultūros ministerija parėmė 19 nevyriausybinių organizacijų projektų, skatinančių nestereotipinį požiūrį į vyro ir moters vaidmenį. Projektams iš dalies paremti skirta 37 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų.

47. Pedagogų profesinės raidos centras 2005–2006 metais vykdė kvalifikacines programas, kuriose buvo nagrinėjamos temos apie moterų diskriminaciją skatinančių socialinių, kultūrinių stereotipų keitimą ir pedagoginio poveikio būdus rengiant vaikus šeimai, teisingai suprantant lyčių vaidmenį ir atsakomybę: „Gyvenimo įgūdžių ugdymas“ (dalyvavo 80 bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų); „Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos analizė“ (dalyvavo 120 bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų); „Fizinė, emocinė ir seksualinė prievarta prieš vaikus“ (dalyvavo 100 bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų); „Pagalba vaikui, patyrusiam prievartą“ (dalyvavo 20 socialinių pedagogų); „Socialinė diskriminacija tarp vaikų ir paauglių. Vaikų ir paauglių motyvacijos turiniam gyvenimui ir ugdymuisi skatinimas“ (dalyvavo 40 klasių auklėtojų, bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų socialinių pedagogų).

48. Keičiant stereotipinį požiūrį ir didinant psichologinės pagalbos prieinamumą ir efektyvumą, savivaldybėse įsteigtos ir veikia 53 pedagoginės psichologinės tarnybos, jose dirba vis daugiau specialistų. Šios tarnybos teikia konsultacinę pagalbą vaikui, šeimai, mokyklai. Švietimo įstaigose steigiami socialinio pedagogo, psichologo, mokytojo padėjėjo, kitų pagalbą teikiančių specialistų etatai. Prie kultūrinių elgesio modelių formavimo daug prisideda klasės auklėtojai, vaiko savęs vertinimui ir pažinimui nemažą įtaką daro ir kiti mokykloje dirbantys specialistai.

49. Tradiciniams stereotipams pakeisti prireiks daug pastangų ir laiko. Šiai problemai spręsti skiriamos ES struktūrinių fondų lėšos, remiami moterų organizacijų, mokslo institucijų ir kitų organizacijų projektai. Vienas iš sėkmingiausių projektų – Vilniaus universiteto Lyčių studijų centro vykdomas tęstinis 2006–2008 metų projektas „Lyčių vaidmenų stereotipai užimtumo sferoje: plataus monitoringo ir švietimo sistema“. Šio projekto tikslas yra nuosekliai ir profesionaliai keisti lyčių tradicinius stereotipus, darančius neigiamą įtaką moterų ir vyrų lygioms galimybėms užimtumo srityje.

50. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, kaip koordinatorė ar partnerė, aktyviai dalyvauja kitų organizacijų koordinuojamuose projektuose, skirtuose stereotipiniams moters ir vyro vaidmenims visuomenėje bei jų įvaizdžiui žiniasklaidoje keisti. Vienas jų – Kauno moters užimtumo informacijos centro 2006–2007 metais vykdomas projektas „Novatoriškos socialinių partnerių švietimo strategijos, siekiant praktinio lygių galimybių principo įgyvendinimo“. Projekto tikslai: informuoti visuomenę ir diegti nepakantumą diskriminacijos dėl lyties apraiškoms; keisti stereotipinį požiūrį į vyrų ir moterų vaidmenis visuomenėje bei įvairias atskirties grupes; skatinti vyrus prisiimti lygiavertę moterims atsakomybę už vaikus, keisti darbdavių požiūrį į moteris, kaip rizikos grupę.

51. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos darbuotojai aktyviai dalyvauja radijo ir televizijos laidose, propaguojančiose moterų ir vyrų lygybę, rengia susitikimus su visuomene, seminarus ir kitokius renginius. Tarnybos darbuotojai analizuoja žiniasklaidoje kuriamus moters ir vyro įvaizdžius, tai, kaip keičiasi moters ir vyro vaidmenys šiuolaikinėje visuomenėje, bendradarbiauja organizuojant policijos pareigūnų, valstybės institucijų ir savivaldybių darbuotojų mokymą lyčių lygybės klausimais.

52. Nuo 2006 metų asociacija Kauno apskrities moterų krizių centras (toliau vadinama – Kauno apskrities moterų krizių centras) vykdo projektą „Lyčių lygių galimybių užtikrinimas keičiant stereotipus“. Šio projekto tikslas – užtikrinti lygias moterų ir vyrų galimybes profesinėje ir visuomeninėje veikloje, keičiant moters ir vyro vietas ekonominėje šalies veikloje stereotipus. Projekto tikslinė grupė – asmenys, kurie labiausiai gali veikti stereotipinio požiūrio į vyrų ir moterų vaidmenis ekonominėje veikloje pokyčius šalyje. Tais pačiais metais Anykščių moterų užimtumo ir informacijos centras pradėjo vykdyti projektą „Moterų socialinių įgūdžių ir karjeros formavimas siekiant sustiprinti jų socialinį statusą, savarankiškumą ir teigiamą savęs vertinimą“.

53. Reklama, kaip viena iš viešosios informacijos priemonių, daro įtaką moters ir vyro įvaizdžių formavimui. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas draudžia prekių ir paslaugų reklama formuoti visuomenės nuostatas, kad viena lytis esanti pranašesnė už kitą, taip pat diskriminuoti vartotojus dėl jų lyties, tačiau reklama Lietuvoje vis dar nėra neutrali lyčių požiūriu.

54. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje gauti skundai dėl prekių ir paslaugų reklamos 2005 metais sudarė apie 9 procentus, o 2006 metais – apie 10 procentų visų gautų skundų. Tokiose reklamose moterys dažnai vaizduojamos stereotipiškai: išryškinamos tam tikros kūno dalys, akcentuojamas moters silpnumas, ji vaizduojama kaip lengvabūdė, neprotinga būtybė, galinti vien tik vilioti ir gundyti vyrus. Dažnai moterys reklamoje palyginamos su daiktais ir siūloma pasirinkimo galimybė: rinkis siūlomą prekę arba patrauklią moterį. Reklamoje itin dažnai moters kūno dalys gretinamos, lyginamos su reklamuojamais produktais. Dėl nepagarbaus moters vaizdavimo reklamoje skundžiasi tiek moterys asmeniškai, tiek moterų nevyriausybinės organizacijos.

55. Išnagrinėjusi skundus, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba moterį ar vyrą žeminančios reklamos kūrėjus ar užsakovus visada įspėja dėl lyčių lygybę pažeidžiančios reklamos ir stengiasi išaiškinti neetiškos reklamos esmę. Reklamos užsakovai ir kūrėjai dažnai iš anksto konsultuojasi su tarnybos specialistais dėl būsimosios reklamos etiškumo, tariausi, kaip kurti reklamą, kaip vaizduoti reklamuojamus produktus, kad nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, jog tam tikra asmenų grupė yra labiau vertintina nei kita.

b)

56. Siekiama skatinti vienodą moterų ir vyrų atsakomybę už vaikų auklėjimą ir vienodą pareigų šeimoje pasidalijimą. 2006 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos darbo kodekso (Žin., 2002, Nr. [64-2569](#)) (toliau vadinama – Darbo kodeksas) pakeitimai ir papildymai (2006 m. birželio 8 d. įstatymo Nr. X-660 redakcija), kuriais įteisintos tėvystės atostogos vyrams. Nuo tada pagal Darbo kodekso 179¹ straipsnį vyrams suteikiamos tėvystės atostogos – laikotarpiui nuo vaiko gimimo dienos iki tol, kol vaikui sukaks vienas mėnuo. 2006 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo (Žin., 1998, Nr. [49-1325](#)) kai kurių straipsnių pakeitimai (2006 m. birželio 8 d. įstatymo Nr. X-662 redakcija), kuriais tėvystės atostogos įteisintos vyrams profesinės karo tarnybos kariams.

57. Minėtųjų 56 punkte tėvystės atostogų metu mokama tėvystės pašalpa (Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas (Žin., 2000, Nr. [111-3574](#)). Teisę gauti tėvystės pašalpą turi tėvas, kuris: apdraustas pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalį; įstatymų nustatyta tvarka išleistas tėvystės atostogų, kol vaikui sueis vienas mėnuo; per paskutinius 24 mėnesius iki pirmosios tėvystės atostogų dienos turi ne trumpesnę kaip 7 mėnesių ligos ir motinystės socialinio draudimo stažą; gyvena santuokoje su kūdikio motina. Šiuo metu jau parengtas teisės akto projektas, kuriuo pastarąją nuostatą siūloma pakeisti, įteisinant tėvystės atostogas ir tėvams, kurie nėra susituokę su kūdikio motina. Tėvystės pašalpa mokama 100 procentų pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Ši pašalpa per mėnesį negali būti mažesnė už tėvystės atostogų suteikimo mėnesį galiojusių einamųjų metų draudžiamųjų pajamų trečdalį. 2006 metų II pusmetį tėvystės atostogomis pasinaudojo 3085, o 2007 metų I pusmetį – 4207 vyrai.

58. Jeigu tarptautinių operacijų kariniame vienete tarnaujantiems profesinės karo tarnybos kariams, atsižvelgiant į karinio vieneto buvimo vietą ir jo parengties reikalavimus, tėvystės atostogų

suteikti negalima, jiems išmokama vienkartinė Vyriausybės nustatyta tvarka apskaičiuoto vidutinio jų atlyginimo dydžio išmoka.

59. 2005 m. spalio 13 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 59 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas (Žin., 2005, Nr. [122-4362](#)), kuriame numatytos ilgesnės atostogos vaikui prižiūrėti profesinės karo tarnybos kariams bei atsisakyta nuostatos, kad šioms atostogoms pasibaigus ir nesant kario kvalifikaciją atitinkančių laisvų pareigų karys išleidžiamas į atsargą. Įstatymo pakeitimu nustatoma, kad atostogos vaikui prižiūrėti suteikiamos iki tol, kol vaikui sueis treji metai; po vaiko priežiūros atostogų grįžęs į tarnybą karys skiriamas į jo laipsnį atitinkančias pareigas.

60. Galimybė derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus yra esminė sąlyga siekiant skatinti bendrą moterų ir vyrų atsakomybę už vaikų auklėjimą. Vienas iš Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos uždavinių – sudaryti sąlygas moterims ir vyrams derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus. Įgyvendinant šį uždavinį, tobulinami teisės aktai, rengiami seminarai socialiniams partneriams apie lanksčių užimtumo formų taikymą, švietėjiški renginiai, skirti informuoti šeimas apie vaiko priežiūros atostogų galimybes, tėvai skatinami imti ne tik tėvystės atostogas, bet ir atostogas vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai.

61. Vykdamas Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL paremtus šeimos ir darbo įsipareigojimams derinti skirtus projektus, šeimos įsipareigojimų turintiems 500 asmenų sudarytos galimybės suderinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, išlaikyti darbo vietą ar įsidarbinti. 450 iš jų dalyvavo mokyme, suteikiančiame ar tobulinančiame profesinę kvalifikaciją, specialiasias profesines žinias ir įgūdžius. 130 darbuotojų, specialistų, savanorių, dirbančių šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo srityje, dalyvavo mokyme ar kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Sukurtas šeimai palankios darbovietės modelis.

62. Nuo 2005 metų Šiaulių universiteto Lyčių studijų institutas vykdo vieną sėkmingiausių projektų – „Šeimos planeta: šeimai palanki organizacija“, kurio tikslas – formuoti šeimai palankią studijų ir darbo aplinką Šiaulių universitete, kuriant ir išbandant inovatyvią metodiką bei priemones, padėsiančias derinti šeimą ir profesinį gyvenimą bei keičiančias stereotipinį požiūrį į lyčių vaidmenis šeimoje ir darbe.

63. Nuo 2005 metų vykdomas Moterų informacijos centro projektas „FORWARD! Šeima ir darbas suderinami“, kurio tikslas – sumažinti šeimų, auginančių mažamečius vaikus, atskirtį taikant praktikoje naujus gerosios patirties modelius bei jų pagrindu darant įtaką priimamiems politiniams sprendimams. Projekto tikslinės grupės – mažas pajamas gaunančios pilnos ir nepilnos šeimos, auginančios mažamečius vaikus, iš viso 60 šeimų, iš jų 40 gyvenančių mieste ir 20 – kaime. Projekto uždaviniai – pasinaudojant tarptautine patirtimi, sukurti ir išbandyti 2 profesinės veiklos ir šeimos pareigų derinimo modelius, iš kurių vienas skirtas kaimo, o kitas – miesto bendruomenėms.

64. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba 2004–2005 metais vykdė ES lėšomis paremtą projektą „Modernūs vyrai išsiplėtusioje Europoje“. Projektas buvo pratęstas 2005–2006 metais ir pavadintas „Modernūs vyrai išsiplėtusioje Europoje: šeimai palanki darbo aplinka“. Minėtųjų projektų tikslai yra šie: paskatinti vyrus derinti profesines ir šeimos pareigas, aktyviau dalyvauti šeimos gyvenime; paskatinti darbdavius diegti novatoriškas darbo organizavimo formas,

padedančias darbuotojams sėkmingiau derinti profesines ir šeimos pareigas, ir imtis naujų iniciatyvų kuriant produktyvesnę darbo atmosferą.

6 straipsnis

65. Vyriausybė toliau vykdo nuoseklią ir kryptingą prekybos žmonėmis kontrolės ir prevencijos politiką, atitinkančią tarptautinės teisės nuostatas.

Toliau pateikiama išsami informacija apie įstatymų reglamentuojamą ir faktinę kovos su prekyba žmonėmis būklę Lietuvoje.

66. 2004 metais buvo priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos ratifikavimo (Žin., 2004, Nr. [108-4028](#)), kuriuo buvo ratifikuotas 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 2000 m. fakultatyvinis protokolas dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos. Šio protokolo nuostatos įsigaliojo Lietuvos Respublikoje 2004 m. rugsėjo 5 dieną. Vyriausybė 2007 m. vasario 7 d. nutarimu Nr. 208 (Žin., 2007, Nr. [26-957](#)) patvirtino Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos įgyvendinimo ataskaitą.

67. Lietuva aktyviai dalyvavo rengiant Europos Tarybos konvenciją dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis. Konvencija buvo pateikta valstybėms narėms pasirašyti 2005 m. gegužės 16 d. Varšuvoje vykusiame 3-iajame Europos Tarybos viršūnių susitikime. Konvencijos nuostatos reglamentuoja prevenciją, prekybos žmonėmis aukų apsaugą ir prekyautojų baudžiamąją atsakomybę. Šiame dokumente nuosekliai integruotas lyčių lygybės aspektas, daug dėmesio skirta pagalbai prekybos žmonėmis aukoms ir jų reintegracijai į visuomenę. Siekiant, kad Lietuva kuo greičiau prisijungtų prie Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, Lietuvoje inicijuoti visi veiksmai, būtini šiai konvencijai pasirašyti.

68. Griežtinama baudžiamoji atsakomybė už prekybą žmonėmis. Seimas 2005 m. birželio 23 d. priėmė Baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147¹, 199¹, 199², 267¹, 270¹, 308¹ straipsniais įstatymą (Žin., 2005, Nr. [81-2945](#)). Šiuo įstatymu buvo pakeistas Baudžiamojo kodekso 147 straipsnis („Prekyba žmonėmis“) ir Baudžiamojo kodekso 157 straipsnis („Vaiko pirkimas arba pardavimas“), nustatant griežtesnes sankcijas ir įtvirtinant juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę už šias nusikalstamas veikas. Įstatymu Baudžiamasis kodeksas taip pat papildytas nauja nusikaltimo sudėtimi – išnaudojimu priverstiniam darbui (Baudžiamojo kodekso 147¹ straipsnis), numatančia baudžiamąją atsakomybę asmenims, kurie, panaudodami fizinį smurtą ar grasinimus arba kitaip atimdami galimybę priešintis, arba pasinaudodami žmogaus priklausomumu, neteisėtai vertė jį dirbti tam tikrą darbą, taip pat tokiais veiksmais vertė žmogų dirbti vergovės ar kitokiomis nežmoniškomis sąlygomis. Įstatymu buvo įgyvendintos 2002 m. liepos 19 d. ES Tarybos pamatinio sprendimo 2002/629/TVR dėl kovos su prekyba žmonėmis (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 6 tomas, p. 52) nuostatos. 2005–2006 metų statistika pagal Baudžiamojo kodekso 147 straipsnį pateikta priedo 3 lentelėje.

69. Per 2005 metus pagal Baudžiamojo kodekso 307 straipsnį „Pelnymasis iš kito asmens prostitucijos“ buvo pradėti 24 ikiteisminiai tyrimai, iš jų 7 ikiteisminiai tyrimai dėl pelnytos iš nepilnamečio asmens prostitucijos. Pagal Baudžiamojo kodekso 308 straipsnį „Įtraukimas į prostituciją“ buvo pradėti 6 ikiteisminiai tyrimai. Pažymėtina, kad ši nusikalstama veika yra susijusi su prekyba žmonėmis. Yra atvejų, kai neįrodžius nusikalstamos veikos – prekybos žmonėmis – veikos perkvalifikuojamos į pelnytos iš kito asmens prostitucijos arba įtraukimą į prostituciją. Daugelyje bylų prekyba žmonėmis atskleista taikant nusikalstamos veikos imitavimo modelį arba sulaikius gabenamas merginas pasienio poste.

70. Remiantis Baudžiamojo kodekso 157 straipsniu „Vaiko pirkimas arba pardavimas“, 2006 metais pradėti 3 ikiteisminiai tyrimai; remiantis 307 straipsniu „Pelnymasis iš kito asmens prostitucijos“, pradėti 33 ikiteisminiai tyrimai, iš jų 17 ikiteisminių tyrimų dėl pelnytos iš nepilnamečio asmens prostitucijos. Remiantis Baudžiamojo kodekso 308 straipsniu „Įtraukimas į prostituciją“, pradėta 17 ikiteisminių tyrimų. Šie nusikaltimai yra susiję su nusikaltimu – prekyba žmonėmis. 2006 metais pagal Baudžiamojo kodekso 147¹ straipsnį „Išnaudojimas priverstiniam darbui“ nebuvo pradėta nė vieno ikiteisminio tyrimo.

71. Tobulinamos teisės aktų nuostatos, kuriomis siekiama kovoti su seksualiniu išnaudojimu ir pornografija. Šios problemos itin aktualios moterims. Baudžiamojo kodekso 149, 150, 151, 162, 260, 265, 266, 307, 308, 309 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir Kodekso papildymo 151¹ straipsniu įstatymu (Žin., 2006, Nr. [77-2961](#)) buvo pakeistas Baudžiamojo kodekso 162 straipsnis „Vaiko išnaudojimas pornografijai“ ir 309 straipsnis „Disponavimas pornografinio turinio dalykais“. Minėtais pakeitimais sugriežtinta atsakomybė už šių nusikaltimų padarymą: Baudžiamojo kodekso 162 straipsnio 1 dalies sankcijoje nustatyta maksimali laisvės atėmimo bausmė padidinta iki penkerių metų. Baudžiamojo kodekso 309 straipsnis papildytas nauja 3-iaja dalimi, kurioje išskirta ir sugriežtinta atsakomybė už didelio kiekio pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas, pagaminimą, laikymą arba platinimą. Straipsnio dalies sankcijoje numatyta vienintelė galima bausmė – laisvės atėmimas iki penkerių metų.

72. 2005 metais Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse (Žin., 1985, Nr. [1-1](#)) (2005 m. birželio 16 d. įstatymo Nr. X-249 redakcija) nustatyta administracinė atsakomybė už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau vadinama – Administracinių teisės pažeidimų kodeksas) 182¹ straipsnį vertimasis prostitucija ar atlygintinis naudojimas prostitucijos paslaugomis užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų litų. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas taip pat papildytas nuostata, kad administracinė atsakomybė netraukiamas prostitucija vertėsis asmuo, kuris į prostituciją buvo įtrauktas būdamas materialiai, dėl tarnybos ar kitaip priklausomas arba įtrauktas į prostituciją panaudojant fizinę ar psichinę prievartą ar apgaulę, arba bet koku būdu įtrauktas į prostituciją būdamas nepilnametis ar (ir) nukentėjęs nuo prekybos žmonėmis ir yra pripažintas nukentėjusiuoju baudžiamajame procese. 2005–2006 metais buvo užfiksuoti 7, o per pirmuosius penkis 2007 metų mėnesius – 4 pažeidimai. Pažeidėjai patraukti administracinė atsakomybėn, jiems skirtos nuo 300 iki 500 litų baudos.

73. 2006 m. lapkričio 28 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr. [73-2539](#)) buvo papildytas 49¹ straipsniu, pagal kurį reglamentuojamas leidimo laikinai gyventi išdavimas užsieniečiui, kuris bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu kovojant su prekyba žmonėmis ar nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis. Straipsnyje nustatyta, kad užsieniečiui, dėl kurio tarpininkauja ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismas, leidimas laikinai gyventi išduodamas 6 mėnesiams.

74. 2006 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo pakeitimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. [82-3254](#)), kuriame pateikiamas pornografinio pobūdžio informacijos apibrėžimas, nustatomi pornografinio pobūdžio informacijos skelbimo ir platinimo apribojimai, nepilnamečių apsaugos nuo jų vystymuisi neigiamą poveikį darančios informacijos principai, apibrėžiama reklama ir nustatomi jos turinio reikalavimai, nustatoma Lietuvos radijo ir televizijos komisijos, žurnalistų etikos inspektoriaus kompetencija vykdyti Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo (Žin., 2002, Nr. [91-3890](#)) nuostatų įgyvendinimo priežiūrą ir kita. Tuo siekiama geriau kontroliuoti tokio pobūdžio informacijos skelbimą ir platinimą, nes tai atliks valstybės pareigūnas. Pagal 1996 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. I-1418 redakcijos Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą kontrolę atliko nevyriausybinė Žurnalistų ir leidėjų etikos komisija. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 247⁸ straipsnis nustato žurnalistų etikos inspektoriaus kompetenciją taikyti žiniasklaidos priemonėms administracinę atsakomybę už neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios viešosios informacijos, kurios skelbimas ir platinimas ribojamas arba draudžiamas, skelbimo ir platinimo reikalavimų pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 214¹⁹ straipsnyje.

75. Didinama pagalba prekybos žmonėmis aukoms. 2006 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo Užimtumo rėmimo įstatymas. Pagal šį įstatymą prekybos žmonėmis aukos, baigusios psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, yra priskirtos papildomai darbo rinkoje remiamų asmenų grupei. Tuo pagrindu asmenys, pristatę pažymėjimus, patvirtinančius minėtų programų baigimą, įtraukiami į remiamo įdarbinimo priemones, kurios remiamos Užimtumo fondo lėšomis. Įstatymo nuostatos įgyvendinamos bendradarbiaujant darbo biržoms ir institucijoms bei nevyriausybinėms organizacijoms, teikiančioms socialinę pagalbą aukai.

76. Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programos paskirtis – sukurti ir įdiegti Lietuvos Respublikoje kryptingą, ilgalaikę ir kompleksinę prekybos žmonėmis kontrolės ir prevencijos priemonių sistemą. Programos tikslas – valstybiniu lygiu kompleksiskai, nuosekliai ir sistemingai spręsti su prekyba žmonėmis ir prostitucijos prevencija bei kontrole susijusias problemas. Programos kryptys: nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis teisių ir laisvių apsaugos stiprinimas; veiksminga socialinė prekybos žmonėmis prevencija; socialinė parama nukentėjusiesiems (ypač vaikams ir moterims) nuo prekybos žmonėmis, jų apsauga ir grąžinimas į visuomenę; veiksminga kova su organizuotu nusikalstamumu ir pavieniais nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis; glaudus ir koordinuotas valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevalstybinių ir tarptautinių organizacijų bendradarbiavimas kovojant su prekyba žmonėmis ir teikiant nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis kompleksinę pagalbą, užtikrinant jiems apsaugą ir grąžinant juos į visuomenę.

77. Vienas iš Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programos prioritetų – prekybos žmonėmis aukų reintegracija į visuomenę ir darbo rinką. Siekiant šio tikslo, kasmet valstybės biudžeto lėšomis remiami valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų projektai, skirti socialinei pagalbai prekybos žmonėmis aukoms, jų apsaugai ir grąžinimui į visuomenę. Antai 2005 metais valstybės biudžeto lėšomis paremta 11 projektų, kuriuos įgyvendinant pagalba suteikta 287 prekybos žmonėmis aukoms (visos aukos – moterys), 73 iš jų buvo suteiktos apgyvendinimo paslaugos, kitoms – konsultavimo ir informavimo paslaugos. Iš 287 projektuose dalyvavusių prekybos žmonėmis aukų 76 prekybos žmonėmis aukos įgijo bendrąjį ir (ar) profesinį išsilavinimą, 63 integravosi į darbo rinką, o 107 grįžo į visuomenę. Daugiausia projektuose dalyvavusių prekybos žmonėmis aukų yra palyginti jaunos merginos ir moterys – beveik 70 procentų visų dalyvavusiųjų buvo jaunesnės nei 26 metų.

78. Valstybės biudžeto lėšomis 2006 metais paremta 13 projektų, kuriuose dalyvavo 402 prekybos žmonėmis aukos, iš jų 3 vyrai ir 399 moterys (iš jų – 111 su vaikais). 83 aukoms (iš jų – 35 su vaikais) buvo suteiktos apgyvendinimo paslaugos ir 319 (iš jų – 76 su vaikais) suteiktos konsultavimo ir informavimo paslaugos. Iš 402 projektuose dalyvavusių prekybos žmonėmis aukų 90 prekybos žmonėmis aukų įgijo bendrąjį ir (ar) profesinį išsilavinimą, 122 integravosi į darbo rinką, 149 grįžo į visuomenę, o 245 lankė persikvalifikavimo, kompiuterinio raštingumo kursus, toliau tęsė mokslus, lankė įvairias paskaitas ir konsultacijas. Šiems projektams kasmet iš valstybės biudžeto skiriama po 400000 litų.

79. Vilniuje veikia 4 specializuoti kabinetai (2 ginekologijos kabinetai, 1 psichologo konsultacijų kabinetas ir 1 socialinių paslaugų kabinetas), teikiantys medicinos ir socialines paslaugas moterims, kurios verčiasi prostitucija. Sveikatos apsaugos ministerijos duomenimis, 2006 metais buvo užmegzti pirminiai kontaktai su 213 tokių moterų: iš jų 144 suteikta medicinos ar kitokia pagalba; 72 moterys buvo iširtos ir konsultuotos dėl lytiškai plintančių infekcijų (LPI); pakartotinai konsultuotos ir gydytos 36 moterys. Siekiant padėti tokioms moterims integruotis į visuomenę, buvo rengiami socialinio lavinimo kursai, kuriuose dalyvavo 41 moteris. Taip pat buvo organizuotos savitarpio pagalbos grupės, kurių veiklos metu moterys dalijosi joms svarbia informacija (dalyvavo 12 moterų), ir psichologinių užsiėmimų grupės, kurių veiklos metu (18 užsiėmimų) savęs palaikymo ir stiprinimo pratimų mokytos 27 dalyvės. Taip pat buvo suburta ir mokyta savanorių grupė (7 savanoriai) teikti pagalbą moterims, siūlančioms seksualines paslaugas gatvėje.

80. Socialinės analizės ir konsultacijų centras 2006 metais atliko tyrimą „Nepilnamečių, tapusių prekybos žmonėmis aukomis, situacijos Lietuvoje analizė ir reabilitacijos programos, skirtos nepilnamečiams, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, metmenys“. Tyrimo išvadose pateikta asmenų, tapusių prekybos žmonėmis aukomis, gausėjimo dinamika ir tendencijos, įvertintos jiems teikiamos paslaugos, išanalizuota ES valstybių taikoma šiuolaikinė nepilnamečių, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis, reabilitacijos praktika; nustatytos problemos Lietuvoje dydis; sukurti tipinės veiksmų šalies mastu programos, skirtos nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis nepilnamečių reabilitacijai, metmenys.

81. Sukurta teisėsaugos institucijų, kovojančių su prekyba žmonėmis, sistema: 2006 metais Lietuvos kriminalinės policijos biure įsteigtas specializuotas Prekybos žmonėmis tyrimo skyrius;

generalinio prokuroro įsakymu paskirti 32 specializuoti generalinės, apygardų ir kai kurių apylinkių prokuratūrų prokurorai nusikalstamų veikų dėl prekybos žmonėmis tyrimui koordinuoti, organizuoti ir jam vadovauti; Generalinės prokuratūros Ikiteisminio tyrimo kontrolės skyriui pavesta periodiškai analizuoti ir apibendrinti baudžiamųjų bylų dėl prekybos žmonėmis ikiteisminio tyrimo ir prokurorinės kontrolės būklę Lietuvoje, o Generalinės prokuratūros Valstybinio kaltinimo skyriui – periodiškai analizuoti ir apibendrinti valstybinio kaltinimo ir teismų praktiką baudžiamosiose bylose dėl prekybos žmonėmis. Stiprinant šią sistemą, 2007 metais 10-tyje aukštesnės pakopos policijos komisariatų įsteigta 10 pareigybių kovos su prekyba žmonėmis funkcijai atlikti. Todėl darbas prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės srityje tampa decentralizuotas ir geriau koordinuojamas.

82. Stiprinami įvairių sričių specialistų gebėjimai dirbti su nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis. 2005 metais buvo organizuoti kvalifikacijos tobulinimo kursai pagal parengtą mokymo programą „Darbo su prekybos žmonėmis aukomis ypatumai ir pagalbos būdai“. Šių kursų tikslas – supažindinti socialinius darbuotojus, socialinius pedagogus, policijos pareigūnus ir kitus socialinius partnerius su prekybos žmonėmis samprata, šio reiškinio dinamika ir paplitimu, pagalbos būdais. Taip pat buvo atnaujinta ir pakartotinai išleista Tarptautinės migracijos organizacijos kartu su Vilniaus universitetu parengta metodinė medžiaga socialiniams darbuotojams „Prekyba moterimis: problemos, prevencija, pagalba aukoms“.

83. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Valstybės sienos apsaugos tarnyba) vado 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 4-711 patvirtintos Ankstyvosios prevencijos veiksnių užkardant neteisėtą nepilnamečių išvežimą į užsienį siekiant juos parduoti rekomendacijos, skirtos valstybės sienos apsaugos pareigūnams.

Lietuvos kriminalinės policijos biuras Lietuvos policijos mokymo centre 2006 metais organizavo policijos pareigūnų mokymo kursus (seminarus) tema „Prekybos žmonėmis tyrimo specifika“. Valstybės sienos apsaugos tarnyba Mykolo Romerio universiteto Kauno policijos fakultete organizavo valstybės sienos apsaugos pareigūnų mokymo kursus tema „Prekyba žmonėmis, prostitucijos prevencija ir kontrolė“.

84. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 metais organizavo seminarą „Prevencija, aukų reintegracija ir teisinio reguliavimo spragos“. Šiame seminare dalyvavo 46 savivaldybių socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai, vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojai. Taip pat Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamus projektus vykdančių organizacijų vadovams, finansininkams bei socialiniams darbuotojams buvo organizuotas seminaras „Prekybos žmonėmis aukų reintegracijos problemos ir jų sprendimo būdai“.

85. Valstybės institucijos, įstaigos ir nevyriausybinių organizacijų aktyviai bendradarbiauja sprendamos prekybos žmonėmis problema. 2006 metais Vidaus reikalų ministerija kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Policijos departamentas) atstovais organizavo susitikimus su aktyviausiomis nevyriausybiniomis organizacijomis, teikiančiomis pagalbą prekybos žmonėmis aukoms, bendradarbiavimo tobulinimo klausimams aptarti. Policijos departamentas su Lietuvos Carito organizacija 2006 metais pasirašė bendradarbiavimo susitarimą dėl keitimosi informacija apie

prekybą žmonėmis bei pagalbos nukentėjusiesiems nuo šio nusikaltimo teikimo. Tai antrasis tokio pobūdžio susitarimas Baltijos šalyse (pirmasis buvo pasirašytas 2004 metais Policijos departamento ir Dingusių žmonių šeimų paramos centro).

86. Tobulinamas duomenų apie nukentėjusius nuo prekybos žmonėmis asmenis rinkimas. 2006 metais buvo sukurta ir įdiegta depersonalizuota bendra duomenų apie prekybos žmonėmis aukas bazė, skirta socialinę pagalbą teikiančioms institucijoms. Ši duomenų bazė leidžia nevyriausybinėms organizacijoms keistis turima informacija apie prekybos žmonėmis aukas. Statistine ir analitine medžiaga, atnaujinama kas pusę metų, gali naudotis ir valstybės institucijos. Minėtoje duomenų bazėje kaupiami ne tik kiekybiniai duomenys apie prekybos žmonėmis aukų amžių, išsilavinimą, išvežimo šalį ir panašiai, bet ir kokybiniai duomenys, nurodantys būdus, kuriais aukos buvo verbuojamos, taip pat pagalbą, kurią prekybos žmonėmis aukoms suteikė nevyriausybinių organizacijų, ir panašiai.

87. Aktyviai vykdoma prekybos žmonėmis prevencija. Kasmet organizuojamos informacinės kovos su prekyba žmonėmis kampanijos. 2006 metais sukurtas vaizdo klipas, kuris buvo transliuojamas per Lietuvos nacionalinę televiziją, taip pat garso klipas, kuris buvo transliuojamas per labiausiai jaunimo klausomą radijo stotį. Specialios informacinės akcijos organizuojamos naktiniuose klubuose. Transporto stotelėse, specialiuose stenduose ir laikraščiuose buvo skelbiami plakatai su šūkiu „Atskirk gyvenimą nuo iliuzijos. Netapk preke“. Visoms Lietuvos mokykloms išplatinta informacinė medžiaga – 10000 plakatų, tiek pat kalendorių, 4000 tušinukų, 60000 atvirukų, 40000 lipdukų ir kitų priemonių, informuojančių apie prekybos žmonėmis keliamą grėsmę ir pagalbos, patekus į prekeivių rankas, šaltinius. Be to, apie 10000 moksleivių nemokamai buvo parodytas vaidybinis filmas „Lilija amžinai“, paremtas tikra parduotos merginos istorija.

88. Lietuva aktyviai prisideda prie tarptautinio ir regioninio bendradarbiavimo kovojant su prekyba žmonėmis. Aktyviai dalyvaujama Baltijos jūros regiono valstybių tarybos darbo grupės prieš prekybą žmonėmis veikloje, taip pat Europos policijos biuro (Europolio) darbo grupės prieš prekybą žmonėmis bei Baltijos jūros regiono valstybių kovos su organizuotu nusikalstamumu darbo grupės Operatyvinės ekspertų grupės kovai su prekyba žmonėmis veikloje. Iki 2006 metų birželio veikė Šiaurės ir Baltijos šalių aukšto politinio lygio specialios paskirties darbo grupė kovai su prekyba žmonėmis. Šios grupės veikloje taip pat buvo aktyviai dalyvaujama.

89. Policijos departamentas aktyviai dalyvavo Tarptautinės kriminalinės policijos (Interpolo) darbo grupės kovos su prekyba moterimis seksualiniam išnaudojimui vadovaujančiajame komitete. 2006 m. balandžio 18–19 d. Bukarešte (Rumunija) vykusiame šio komiteto susitikime Policijos departamento atstovas buvo paskirtas komiteto atstovu Europai.

90. Vilniuje 2005 m. balandžio 26 d. buvo surengtas tarptautinis seminaras „Prekybos žmonėmis prevencija Lietuvoje: problemos ir sprendimo būdai“. 2006 m. gruodžio 14–15 d. Vilniuje organizuota tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Tarptautinis bendradarbiavimas kovojant su prekyba žmonėmis“. 2007 m. spalio 25–26 d. numatoma surengti Vilniuje konferenciją „Prekybos žmonėmis prevencija: iššūkiai ir sprendimai“, kurią bendrai organizuoja Vyriausybė, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija ir Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras. Konferencijoje bus nagrinėjami prekybos žmonėmis paklausos mažinimo

klausimai, analizuojamas verslo, žiniasklaidos ir švietimo vaidmuo užkertant kelią prekybai žmonėmis.

91. Užsienio reikalų ministerija 2005–2006 metais per Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas toliau skatino tarptautinį bendradarbiavimą, kad būtų aktyviau keičiamasi informacija, susijusia su pagalbos teikimu prekybos žmonėmis aukoms. Užsienio reikalų ministerijos duomenimis, 2006 metais itin sumažėjo nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis asmenų, kurie kreipėsi pagalbos į Lietuvos Respublikos ambasadas užsienyje. 2005–2006 metais Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos suteikė pagalbą 53 prekybos žmonėmis aukoms, iš jų 39 asmenims – 2005 metais ir 14 asmenų – 2006 metais. Galima teigti, kad tai lėmė efektyvus Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių kompetentingų institucijų bendradarbiavimas.

92. Prekybos moterimis prevencijai ir pagalbai nukentėjusioms nuo prekybos žmonėmis aukoms skirtus projektus aktyviai vykdo moterų nevyriausybinės organizacijos. Nuo 2006 metų Moterų informacijos centras dalyvauja projekte „Europinis tinklas prieš prekybą moterimis 2006“. Projekto tikslas – vienyti Europos organizacijas kovai su prekyba žmonėmis, atkreipti aukštų pareigūnų bei politikų dėmesį į šią problemą, siūlyti efektyvius problemos sprendimo būdus. Įgyvendinant šį projektą, atliekamas tarptautinis tyrimas septyniose ES valstybėse. Tyrimo tikslas – nustatyti aukštų pareigūnų bei atsakingų institucijų žinių lygį apie prekybos moterimis problemą konkrečioje valstybėje. Tyrimas yra anoniminis, jo rezultatai bus skelbiami projekto internetiniame puslapyje www.aretusa.net.

93. Nuo 2006 metų Moterų informacijos centras vykdo Europos moterų lobisčių organizacijos (*European Women's Lobby*) paremtą projektą „Pagalba, apsauga, saugus grąžinimas ir rehabilitacija moterims, parduotoms seksualinio išnaudojimo tikslais“. Projekto tikslas – sukurti Baltijos ir Šiaurės šalių tarpinstitucinį tinklą, kuriame dalyvautų valstybės įstaigos ir nevyriausybinės organizacijos, teikiančios pagalbą prekybos moterimis aukoms, ir parengti išliekamąjį regioninį modelį. Projektu siekiama prekybos moterimis aukoms suteikti teisinę, socialinę, ekonominę, medicininę, psichologinę bei saugumo pagalbą, užtikrinti prekybos moterimis aukų saugų grįžimą ir reintegraciją į savo šalį, visų reikiamų paslaugų prieinamumą.

94. Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras pristatė naują interneto svetainę apie prekybą žmonėmis (www.darbaz.lt), kurioje jaunimui prieinama forma pateikiama bendra informacija apie prekybą žmonėmis ir galimą jos grėsmę. Minėtoje interneto svetainėje taip pat pateikiama informacija apie tai, kur galima kreiptis pagalbos patekus į prekiautojų žmonėmis rankas ir kaip tokiu atveju reikėtų elgtis. Be to, čia teikiamos kvalifikuoto socialinio darbuotojo, psichologo ir teisininko konsultacijos potencialioms prekybos žmonėmis aukoms arba jau pakliuvusiems į prekiautojų žmonėmis rankas asmenims (konsultacijos teikiamos ir svetainėje nurodytu nemokamu telefonu – 8 800 25252).

95. Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamentas kasmet pagal 2000 metų Prievartos ir prekybos žmonėmis aukų apsaugos įstatymą pasauliniu mastu vertina užsienio valstybių vyriausybių pastangas kovoti su prekyba žmonėmis. Visos valstybės suskirstytos į 4 grupes: visiškai atitinkančias reikalavimus ir daugiausia pastangų dedančias valstybes (1 kategorija); mažiau pastangų dedančias valstybes (2 kategorija); valstybes, turinčias rimtų problemų kovojant su

prekyba žmonėmis (3 kategorija); stebimosios valstybes (tarpinė kategorija, t. y. tarp 2 ir 3 kategorijų). 2006 metais buvo pateikti 150 pasaulio valstybių kovos su prekyba žmonėmis rezultatai, nustatyti atsižvelgiant į informaciją, surinktą diplomatinių atstovybių, valstybės institucijų, nevyriausybių tarptautinių organizacijų, kitų nepriklausomų šaltinių. Į pirmąją grupę įtrauktos 25 šalys, antrąją grupę – 79 šalys, trečiąją grupę – 12 šalių, kitos šalys įtrauktos į ketvirtąją grupę. Įgyvendinama valstybinės kovos su prekyba žmonėmis priemonės, Lietuva jau 4 metus iš eilės patenka į 1 kategoriją, t. y. kovojant su prekyba žmonėmis daugiausia pastangų dedančių valstybių grupę.

7 straipsnis

a)

96. Didėja moterų motyvacija, kompetencija ir gebėjimai aktyviai dalyvauti priimant sprendimus. Vis daugiau moterų siekia pasinaudoti teise būti išrinktoms į visus viešai renkamus organus ir dalyvauti formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką. Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenimis, 2004 metais Lietuvoje įvykusiųose rinkimuose į Seimą buvo išrinkta 20,57 procento moterų ir 79,43 procento vyrų (31 moteris ir 110 vyrų), o į Europos Parlamentą – 5 moterys ir 8 vyrai. 2002 metų rinkimuose į savivaldybių tarybas buvo išrinkta 321 (21 procentas) moteris. 2007 metais jų šiek tiek padaugėjo: rinkimuose į savivaldybių tarybas buvo išrinkti 1504 nariai, iš jų 337 (22 procentai) moterys. Savivaldybių tarybų narių moterų skaičius kai kuriuose rajonuose siekia 40 procentų.

97. 2007 metų savivaldybių tarybų rinkimuose moterys sudarė 39,44 procento įvairių politinių partijų ar jų koalicijų kandidatų sąrašuose įrašytų kandidatų. Daugelyje miestų ir rajonų moterų, sąrašuose įrašytų pirmaisiais numeriais, skaičius svyravo nuo 8 iki 30 procentų, o 2 rajonuose moterų ir vyrų, įrašytų sąrašuose pirmaisiais numeriais, buvo po lygiai. Tik nedaugelyje miestų ir rajonų moterų pirmajame dešimtuose buvo mažiau kaip 30 procentų ir nė viename ne mažiau kaip 20 procentų. Iš viso į pirmąjį dešimtuką 2007 metų savivaldybių tarybų rinkimuose buvo įtraukta 34 procentai moterų (Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenys).

b)

98. Moterų dalyvavimas politikoje ir priimant sprendimus yra viena iš Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos prioritetinių kryptių. Nuo 2005 metų kasmet kartu su Kauno moters užimtumo informacijos centru įgyvendinant minėtos programos priemones, organizuojami seminarai „Lygus atstovavimas lytims priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu“. Seminarais skatinama moterų motyvacija dalyvauti politinių ir ekonominių sprendimų priėmimo procese. Subalansuoto moterų ir vyrų atstovavimo priimant sprendimus problemai spręsti skirti projektai nuo 2004 metų remiami ES struktūrinių fondų lėšomis. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir nevyriausybių organizacijų rengiami seminarai, mokymo kursai taip pat daro teigiamą įtaką moterų dalyvavimui viešajame, politiniame gyvenime.

99. Jubiliejinei 100 metų nuo Pirmojo Lietuvos moterų suvažiavimo sukakčiai paminėti bendromis moterų organizacijų, savivaldybių ir Vyriausybės pastangomis 2005 metais buvo surengtas Ketvirtasis Lietuvos moterų suvažiavimas, kurio organizaciniam komitetui vadovavo

socialinės apsaugos ir darbo ministrė Vilija Blinkevičiūtė. Lietuvos moterys iš visų regionų turėjo galimybę drauge aptarti svarbiausius moterų bendruomenės gyvenimo įvykius, įvertinti ir palyginti moterų būklės pokyčius savivaldybėse ir apskrityse per 15 metų nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, identifikuoti aktualiausias problemas, aptarti ir pasiūlyti konkrečius problemų sprendimo būdus. Parengiamąjį darbą kiekvienoje apskrityje ar savivaldybėje vykdė šio suvažiavimo organizaciniam komitetui atstovaujanti įgaliotosios moterų organizacijos. Organizuota Ketvirtojo Lietuvos moterų suvažiavimo rezultatų sklaida – buvo vykdoma informavimo kampanija, kurios metu aplankyti visų apskričių 22 mažesnieji (iki 2000 gyventojų) miesteliai.

100. Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2006 metais moterys sudarė apie 70 procentų karjeros valstybės tarnautojų, išskyrus statutinius, ir apie 60 procentų politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų. Tačiau apie 70 procentų valstybės įstaigų vadovų – vyrai. Valstybės tarnautojų, išskyrus statutinius, skaičius pagal pareigybių grupes ir lytį 2005–2006 metais pateikiamas priedo 4 lentelėje.

101. Visų lygių vadovių moterų skaičius Lietuvoje 2006 metais sudarė 40 procentų. Europos Komisijos 2006 metų ataskaitoje Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų bei Regionų komitetams pateiktais Eurostato duomenimis, pagal visų lygių vadovių moterų skaičių Lietuva užima antrąją vietą ES. ES duomenų bazės „Moterys ir vyrai priimančios sprendimus“ duomenimis, 2006 metais pagal stambiausių verslo kompanijų vadovių moterų skaičių Lietuva yra septintojoje vietoje ES.

8 straipsnis

102. Vis daugiau moterų dirba diplomatinėje tarnyboje ir siekia vadovaujančiųjų postų. 2007 metų duomenimis, moterys sudaro daugiau nei 53 procentus visų dirbančiųjų diplomatinėje tarnyboje, o diplomatinė tarnyba vadovių moterų pagausėjo iki 16 procentų. Moterų, dirbančių diplomatinėje tarnyboje 2005–2007 metais, skaičius pateikiamas priedo 5 lentelėje.

9 straipsnis

103. Informacija apie Konvencijos 9 straipsnio įgyvendinimą Lietuvoje buvo pateikta trečiajame pranešime. 2005–2006 metais šią sritį reglamentuojantys teisės aktai nepasikeitė.

10 straipsnis

a)

104. Bendrojo lavinimo mokyklose sudarytos vienodos sąlygos visiems įgyti išsilavinimą. Priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ir vidurinis ugdymas laikomas vienu svarbiausiųjų švietimo politikos prioritetų, mokymosi visą gyvenimą pagrindu. Pagrindinio ir vidurinio ugdymo dokumentuose (švietimo ir mokslo ministro 2006 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. ISAK-1387 „Dėl Vidurinio ugdymo programos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. [76-2930](#)); švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 4 d. įsakymas Nr. ISAK-604 „Dėl 2007–2008 mokslo metų bendrųjų ugdymo planų“ (Žin., 2007, Nr. [44-1691](#)) numatytos visos priemonės, kad būtų užtikrintos lygios galimybės. Visi mokiniai turi vienodas galimybes rinktis pasirenkamuosius dalykus, dalykų modulius, dalyvauti popamokinėje veikloje, būti renkami į mokyklos savivaldos institucijas.

Vidurinio ugdymo programos pagrindas yra ugdymo individualizavimas ir diferencijavimas atsižvelgiant į mokinių norus, polinkius ir gebėjimus; siekiama suteikti galimybes planuoti profesinę karjerą, pasirinkti mokymosi kryptį atitinkančius dalykus ir skirtingus jų kursus. Numatoma labiau individualizuojant ir diferencijuojant ugdymą gerinti vidurinio ugdymo kokybę, kad kiekvienas mokinys galėtų rinktis jo gabumus, polinkius ir poreikius atitinkantį mokymosi kelią, padidinti vidurinio ugdymo prieinamumą, priartinti akademinį mokymo turinį prie gyvenimo poreikių, suartinti bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą, sudaryti platesnes galimybes skirtingus mokymosi kelius pasirinkusiems mokiniams tęsti mokslą aukštesiose mokyklose.

105. Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. ISAK-970 (Žin., 2007, Nr. [63-2440](#)) patvirtinta Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategija, kurios paskirtis – apibrėžti ugdymo turinio proceso tikslus ir principus, švietimo lygmenų funkcijas ir atsakomybę šiame procese, numatyti ugdymo turinio proceso iki 2012 metų prioritetus, priemones ir jų įgyvendinimo rodiklius. Ugdymo turinio proceso tikslas – pritaikyti ugdymo turinį taip, kad kiekvienas mokinys pagal savo poreikius ir gebėjimus bręstų kaip asmenybė, ugdytųsi pilietinę ir tautinę savimone, įgytų kompetencijos, būtinos tolesniam mokymuisi ir prasmingam, aktyviam gyvenimui šiuolaikinėje visuomenėje.

106. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. [23-593](#); 2003, Nr. [63-2853](#)) (toliau vadinama – Švietimo įstatymas) visiems asmenims, neatsižvelgiant į jų lytį, suteikiama teisė rinktis ir įgyti kvalifikuotą profesinį rengimą, studijuojant naudotis lengvatomis. Aukštųjų mokyklų studentams, pablogėjus sveikatai arba esant kitoms svarbioms priežastims, suteikiamos akademinės atostogos, tarp jų nėštumo ir gimdymo bei atostogos vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai.

107. Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 4 d. įsakyme Nr. ISAK-604 nustatyta, kad profesinėse mokyklose mokymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į profesinio mokymo programos specifiką. Mokymo metodai taikomi pagal mokinių gebėjimus, programos specifiką, mokymo bazę, nediferencijuojant pagal lytį.

108. Mokinio pažangos ir pasiekimų vertinimas ir įteisinimas nepriklauso nuo lyties. Asmuo, turintis patenkinamus visų mokymo programoje numatytų mokymo plano dalykų metinius įvertinimus, laikomas baigusiu pagrindinio profesinio mokymo programą, o išlaikęs kvalifikacijos egzaminus įgyja profesinę kvalifikaciją.

109. Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. ISAK-991 (Žin., 2005, Nr. [72-2622](#)) patvirtintas Pagrindinio profesinio mokymo baigiamųjų kvalifikacijos egzaminų tvarkos aprašas reglamentuoja mokinių kvalifikacijos įgijimą, ugdymo rezultatų įforminimą ir pasiekimų vertinimą neatsižvelgiant į lytį; taip asmenims, kurie mokosi savarankiškai, suteikiama galimybė įgyti profesinę kvalifikaciją.

110. Kuriama ir diegiama profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, steigiami profesinio informavimo taškai, jie aprūpinami technine įranga, mokomi juose dirbantys specialistai. Švietimo ir mokslo ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. ISAK-739/A1-116 (Žin., 2005, Nr. [60-2132](#)) patvirtintas Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas, skirtas padėti asmenims pasinaudoti galimybėmis švietimo, mokymo bei užimtumo srityse ir aktyviai kurti savo profesinę karjerą. Šios

paslaugos, neatsižvelgiant į lytį, skiriamos tiems, kurie dar nėra pradėję profesinės karjeros, dirbantiesiems, bedarbiams ir darbdaviams.

111. Kolegijose 2005 metais studijavo apie 56000 studentų, iš kurių 33000 (58,9 procento) buvo moterys. Tarp kolegijų studentų daugelyje studijų sričių moterų buvo kelis kartus daugiau nei vyrų. Tik kai kurias specialybes – kompiuteriją, inžineriją, gamybą ir perdirbimą, architektūrą ir statybą, žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę bei transporto paslaugas – studijavo daugiau vyrų.

112. 2005–2006 metais aukštosiose mokyklose studijavo apie 138000 studentų, iš jų 83000 (60 procentų) moterų. Moterų specialisčių parengta dvigubai daugiau nei vyrų. Visose studijų pakopose studijuojančių moterų taip pat buvo daugiau. Daugelyje studijų kryptių moterų yra daugiau nei vyrų, tačiau tokiose srityse, kaip inžinerija ir inžinerinės profesijos, architektūra ir statybos, transporto paslaugos, aplinkosauga, vyrų kur kas daugiau nei moterų. Universitetų humanitariniuose, socialiniuose, fizikos mokslų, biomedicinos fakultetuose trečiojoje studijų pakopoje studijuojančių moterų taip pat buvo daugiau. Tik technologijos mokslus iš 548 studentų studijavo 207 moterys. Statistiniai duomenys apie 2005–2006 metais parengtus specialistus universitetuose pagal studijų pakopas pateikiami priedo 6 lentelėje.

b)

113. Švietimo įstatymu bendrojo lavinimo mokyklose garantuojamos lygios galimybės naudotis vienodomis mokymo programomis, mokymo metodais, mokymo priemonėmis, vienodos kokybės mokyklos patalpomis ir įrengimais.

114. Profesinio mokymo programos sudaromas vadovaujantis atitinkamos srities profesinei kompetencijai ir bendriesiems gebėjimams įgyti keliamais reikalavimais, neatsižvelgiant į tai, kur – kaimo ar miesto profesinėje mokykloje – programa įgyvendinama. Studijų ir mokymo programų registre nėra nė vienos profesinio mokymo programos, kuri būtų skirta tik moterims ar tik vyrams (švietimo ir mokslo ministro 2006 m. sausio 17 d. įsakymas Nr. ISAK-90 „Dėl Pagrindinio profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. [8-302](#)).

115. Profesinės mokyklos savo veiklos nuostatuose numato visų mokinių lygias galimybes naudotis mokyklos biblioteka, sporto sale, vadovėliais, vienodos kokybės mokymo priemonėmis ir patalpomis, apsigyventi mokyklos bendrabutyje, dalyvauti mokyklos savivaldoje, sporto varžybose ir kūno kultūros pratybose, rinktis kitas saviraiškos formas ir kita.

c)

116. Viena iš Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos kryptių – moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas švietimo ir mokslo srityje. Programoje identifikuotos problemos: pedagogams trūksta lyčių lygybės žinių, aukštosiose mokyklose mokosi daugiau merginų, tačiau jos renkasi ne tokias perspektyvias karjeros ir pajamų požiūriu specialybes, labai skiriasi moterų ir vyrų skaičius aukščiausiosiose mokslo pakopose. Šioms problemoms spręsti lyčių lygybės aspektas integruojamas į formaliojo ir neformaliojo švietimo turinio programas; pedagogams, socialiniams pedagogams organizuojami kvalifikacijos tobulinimo kursai lyčių lygybės klausimais, rengiama strategija „Moteris ir mokslas“.

117. Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos apraše, patvirtintame švietimo ir mokslo ministro 2005 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. ISAK-2 (Žin., 2005, Nr. [7-216](#)), nustatyta, kad rengiant ir vertinant vadovėlius atsižvelgiama į lygių galimybių principą – vadovėlyje siekiama nešališkumo asmens lyties, amžiaus, specialiųjų poreikių (negalios), socialinės padėties, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų atžvilgiu.

118. Vietoj buvusio darbų ir buitės kultūros dalyko mokyklose įvestos technologijų bendrosios programos. Į technologijų bendrąsias programas integruotas verslumas ir vartotojų ugdymas. Visos technologijų programos skiriamos tiek mergaitėms, tiek berniukams, todėl mokoma bendrose grupėse.

119. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gavo skundų dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu švietimo srityje, kuriuos ištyrus paaiškėjo, kad mergaičių mokymosi rezultatai yra geresni nei berniukų. Todėl vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 2 punktu, nustatančiu valdžios ir valdymo institucijų pareigą pagal kompetenciją rengti ir įgyvendinti programas ir priemones, skirtas moterų ir vyrų lygioms galimybėms užtikrinti, pasiūlyta Švietimo ir mokslo ministerijai apsvarstyti galimybę parengti specialias mokymo programas, skirtas skatinti berniukus mokytis bei įgyti geresnių žinių.

120. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba 2006 metais gavo skundą dėl netinkamo, žeminančio moters vaizdavimo mokymo programose. Ištyrus skundą dėl moterų diskriminavimo vadovėliuose, kur kalbama apie skaičių įsiminimo būdą ir moters prilyginimą nuliui, nustatytas moterų diskriminavimo propagavimas vadovėliuose. Todėl kreiptasi į Švietimo plėtotės centrą, taip pat į Švietimo ir mokslo ministeriją ir pasiūlyta nenaudoti lietuvių kalbos vadovėlyje tokio mokymo būdo ar metodo, kuris propagotų moterų diskriminavimą. Pasiūlymui pritarta ir nustatyta, kad tvirtinant naujas programas nebus leidžiama propaguoti stereotipinių diskriminuojančių nuostatų.

d)

121. Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą švietimo ir mokslo įstaigos privalo užtikrinti moterims ir vyrams vienodas stipendijų skyrimo ir kreditų studijoms teikimo sąlygas.

e)

122. 2007 m. balandžio 3 d. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (Žin., 2007, Nr. [43-1627](#)) buvo išdėstytas nauja redakcija. Šiuo įstatymu siekiama įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą nuostatas.

123. Darbo rinkos mokymo centruose 2005 metais mokėsi 28,2 tūkst. asmenų, iš jų 10,9 tūkst. moterų. Tarp teritorinių darbo biržų mokyti nusiųstų asmenų buvo 8,8 tūkst. (61 procentas) moterų; darbdavių nusiųstų – 0,8 tūkst. (8,6 procento) moterų; savo lėšomis mokėsi 1,1 tūkst. (24 procentai) moterų. 2006 metais mokėsi 29,1 tūkst. asmenų, iš jų 10,5 tūkst. moterų. Tarp teritorinių darbo biržų nusiųstų asmenų buvo 7,5 tūkst. (60 procentų) moterų; darbdavių nusiųstų – 0,7 tūkst. (6,9 procento) moterų; savo lėšomis mokėsi 1,1 tūkst. (23,4 procento) moterų.

f)

124. Švietimo ir mokslo ministerija nuo 2005 metų vykdo ES struktūrinių fondų lėšomis remiamą projektą „Iškritusių iš mokyklos mokinių grąžinimas“. Projektu siekiama grąžinti į bendrojo švietimo sistemą iškritusius iš mokyklos mokinius – didinti pedagoginės psichologinės pagalbos prieinamumą, efektyvumą ir gerinti jos kokybę, tobulinti pedagoginių psichologinių tarnybų specialistų profesinę kvalifikaciją, stiprinti šių tarnybų metodinę bazę. Siekiama sukurti iškritusių iš švietimo sistemos mokinių grąžinimo ir iškritimo iš mokyklos prevencijos modelį.

g)

125. Lietuvoje sudarytos sąlygos visiems mokiniams naudotis bendrosiomis kūno kultūros programomis ir išsilavinimo standartais. Sudarytos vienodos galimybės visiems aktyviai dalyvauti sporto varžybose ir fizinio parengimo pratybose. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir lytį, diferencijuojami formaliojo ir papildomojo ugdymo turinys ir metodika. Todėl pagrįstai atsižvelgiama į anatominius, fiziologinius, psichinius ir socialinius skirtingų lyčių ugdytinių savitumus (o ne diskriminuojama). Šalies bendrojo lavinimo mokyklose, profesinio mokymo ir sporto įstaigose mergaitės ir merginos vienodai su berniukais ir jaunuoliais gali pasirinkti pomėgius ir gabumus atitinkančią neformaliąją sportinę veiklą (papildomąjį ugdymą). Tačiau sportuojančių mergaičių ir merginų gerokai mažiau nei berniukų ir vaikinių. Priežastis – silpnesnė merginų motyvacija mankštintis, sportuoti. Merginos jautriau reaguoja į higienos sąlygų kokybę, jos dažnai būna stropesnės, todėl daugiau laiko skiria mokymuisi.

Stojantiesiems į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją taikomi karių fizinio parengimo normatyvai (fizinio pasirengimo reikalavimai), kurie yra diferencijuojami pagal lytį ir amžių.

126. Lietuvos sporto statistikos metraščio duomenimis, 2006 metais šalyje buvo 97 sporto mokymo įstaigos, kurias lankė 46253 mokiniai, iš jų 13098 mergaitės. Lietuvoje apskritai mažėja lankančiųjų sporto mokymo įstaigas. Mažėja ir jas lankančių mergaičių. Sportuojančių moterų nuo 2000 metų daugėjo (2000 metais moterys sudarė 27,8 procento visų sportuojančiųjų, atitinkamai 2002 metais – 27,19 procento, 2004 metais – 27,98 procento, 2006 metais – 29,55 procento). Merginos lanko sporto mokymo įstaigų, atrodytų, labai „vyriškų“ sporto šakų treniruotes: bokso treniruotes lanko 13 merginų, futbolo – 411, dziudo imtynių – 472, graikų ir romėnų imtynių – 32, savigynos imtynių sambo – 12, laisvųjų imtynių – 24, sunkiosios atletikos – 19, kiokušin karatė – 11, karatė – 8, rankų lenkimo – 16, regbio – 43, fechtavimo – 10, vandensvydžio – 4, buriavimo – 48, povandeninio plaukimo – 36.

h)

127. Visų tipų mokyklų programose neatsižvelgiant į lytį remiamos ir diegiamos socialinės ir etninės vertybės, ugdančios šeimos ir visuomenės dorovę, skatinančios kritišką nuostatą ir gebėjimą tinkamai įvertinti moralės normas. Siekiant rengti jaunus žmones gyvenimui, santuokai, suteikti žinių apie šeimą, pateikti visuminę lytiškumo sampratą, ugdyti brandžią ir dorovingą asmenybę, švietimo ir mokslo ministro 2007 m. vasario 7 d. įsakymu Nr. ISAK-179 (Žin., 2007, Nr. [19-740](#)) patvirtinta Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa. Švietimo ir mokslo

ministro 2006 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. ISAK-261 (Žin., 2006, Nr. [23-766](#)) patvirtintos Vaikų ir jaunimo rengimo šeimai programų rengimo metodinės rekomendacijos, kurios apibrėžia tokių programų rengimo ir įgyvendinimo principus, programų turinio reikalavimus ir kita. Parengta metodinė mokymo priemonė „Vaikų ir jaunimo rengimo šeimai programų rengimas“. Šiuo metu Švietimo ir mokslo ministerijoje sudaryta darbo grupė Vaikų ir jaunimo rengimo šeimai programų rengimo metodinių rekomendacijų sklaidos priemonių planui sudaryti. Pedagogų profesinės raidos centras organizuoja pedagogų kvalifikacijos tobulinimo seminarus ir kursus mokytojams šiomis temomis.

11 straipsnis

1 dalis

a)

128. 2006 metais buvo priimtas Užimtumo rėmimo įstatymas. Įstatymo tikslas – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą. Šiame įstatyme nustatyti užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai – derinti darbo pasiūlą ir paklausą siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą bei didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes. Įstatyme nustatytos užimtumo rėmimo priemonės: užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos; aktyvios darbo rinkos politikos priemonės; užimtumo rėmimo programos. Šio įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai ir užimtumo rėmimo priemonės įgyvendinami vadovaujantis vyrų ir moterų lygių galimybių bei nediskriminacijos principais.

129. Pagal minėtą įstatymą darbo rinkoje papildomai remiami šie asmenys: nėščios moterys, šeimos pasirinkimu vaiko motina (įmotė) arba tėvas (itėvis), vaiko globėjas, rūpintojas, faktiškai auginantis vaiką iki 8 metų arba neįgalų vaiką iki 18 metų, iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintą vaiku invalidu; prekybos žmonėmis aukos, baigusios psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas.

130. 2004 metais buvo priimtas Socialinių įmonių įstatymas. Jame nustatomos juridinių asmenų, kuriems suteiktas socialinės įmonės statusas, su šiuo statusu susijusios teisės ir pareigos, šio statuso įgijimo ir netekimo pagrindai ir tvarka, apibrėžiamos socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinės grupės, nustatomi darbo santykių šiose įmonėse ypatumai, reglamentuojama valstybės pagalba socialinėms įmonėms. Šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad socialinėse įmonėse remiami motina arba tėvas, viena (-as) faktiškai prižiūrinti (-is) ir auklėjanti (-is) vaiką iki aštuonerių metų, jei nedarbo trukmė nuo užsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos yra ilgesnė kaip šeši mėnesiai.

b)

131. Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos viena iš pagrindinių krypčių – moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas užimtumo srityje. Šios programos dalies uždaviniai: keisti vyro ir moters vietos ekonominėje šalies veikloje stereotipus; sudaryti sąlygas moterims ir vyrams derinti darbo, taip pat profesinės karo tarnybos ir šeimos įsipareigojimus; gerinti moterų, po ilgesnės pertraukos grįžtančių į darbo rinką, vyresnio amžiaus

moterų įsidarbinimo galimybes; didinti moterų galimybes imtis verslo ir jį plėtoti, skatinti moterų ekonominį aktyvumą; skatinti darbdavius nustatyti vyrams ir moterims vienodą darbo užmokestį už vienodos vertės darbą; skatinti socialinę partnerystę ir plėtoti socialinį dialogą, užtikrinant lyčių lygybę darbo rinkoje.

132. Moterų verslumo skatinimo uždavinys, nustatytas Valstybinėje moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programoje, atitinka Jungtinių Tautų prioritetus skurdo mažinimo, užimtumo srityje užtikrinant moterų ir vyrų lygias galimybes dalyvauti versle. Be to, šis uždavinys įtrauktas į Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginius tikslus iki 2015 metų, nustatytus Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje, kuriai pritarta Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853 (Žin., 2002, Nr. [60-2424](#)), bei į Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos priemonės sparčiam ekonomikos augimui, ūkio konkurencingumui didinti bei užimtumui ir investicijoms į žmogiškąjį kapitalą skatinti.

133. Didėja moterų, ypač kaimo, užimtumo galimybės, taip pat galimybės imtis verslo ir jį plėtoti. Moterys aktyviai naudojasi galimybėmis susirasti darbo vietą arba imtis nuosavo verslo. Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2006 metais į profesinį mokymą nusiųsta 10,4 tūkst. (54 procentai) moterų, iš jų 1,8 tūkst. moterų, kurios įregistruotos darbo biržoje po ilgesnės kaip 3 metų pertraukos, ir 1,2 tūkst. vyresnių nei 50 metų moterų. Ugdyti užimtumo gebėjimų ir atnaujinti įgūdžių dalyvaujant ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonėse nusiųsta 3 tūkst. (73 procentai) moterų, iš jų 1,2 tūkst. moterų, kurios įregistruotos darbo biržoje po ilgesnės kaip 3 metų pertraukos, ir 1,4 tūkst. vyresnių nei 50 metų moterų. 2006 metais teritorinių darbo biržų organizuojamus verslo pagrindų kursus baigė 4,4 tūkst. ieškančių darbo asmenų, iš jų 2,53 tūkst. moterų.

134. Daugėja moterų, kuriančių ir plėtojančių verslą. Nuo 2005 metų interneto portale www.svv.lt įsteigta rubrika „Moterų verslas“, kurioje skelbiami sėkmingo moterų verslo pavyzdžiai, nuolat atnaujinamos interneto portalo informacinės temos apie moterų verslą, skelbiama informacija apie Europos Komisijos ir ES valstybių iniciatyvas moterų verslumo skatinimo srityje. Moterys verslininkės, kurių projektai paskelbti šioje rubrikoje, dalijasi informacija apie savo verslo pradžią, iškilusias problemas pradedant ir plečiant savo verslą, jų sprendimo būdus, pateikia savo nuomonę apie svarbiausias moters verslininkės savybes ir panašiai. Iš viso jau paskelbta 70 moterų verslininkių sėkmės istorijų. Taip pat buvo išleistas leidinys „Moterys versle“, kuriame pateikta 50 moterų sėkmingo verslo pavyzdžių. Šiame leidinyje moterys verslininkės analizuoja priežastis, paskatinusias imtis verslo, pateikia savo nuomonę apie tai, kas lemia sėkmingą įmonės veiklą, ir kitą informaciją.

135. Moterų verslui remti kasmet per verslo informacijos centrus verslininkėms organizuojamos informacinių dienų kampanijos visose apskrityse. Į renginius kviečiamos verslininkės ir moterys, norinčios pradėti verslą, išrinktos ir apdovanotos geriausios metų verslininkės, parengiami ir nemokamai dalijami leidiniai apie sėkmingus moterų verslo pavyzdžius.

136. Kasmet moterims verslininkėms teikiamos informavimo, konsultavimo ir mokymo apie galimybes pasinaudoti finansine parama verslui plėtoti paslaugos. Verslo informacijos centrai ir verslo inkubatoriai būsimosioms ir esamosioms verslininkėms teikia verslo informacijos ir

konsultacijų paslaugas, organizuoja verslo informacijos sklaidos renginius ir mokymo kursus verslo pradžios ir organizavimo klausimais. Išanalizavus Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros organizuotos 48 verslo informacijos centrų apklausos duomenis, nustatyta, kad 2006 metais moterys sudarė 59,89 procento šių įstaigų bendro klientų skaičiaus, kitaip tariant čia buvo 12810 klienčių (atitinkamai 2005 metais – 59,75 procento, 10817 klienčių). Klientų statistika rodo, kad tiek 2005 metais, tiek 2006 metais daugelio verslo mokymo įstaigų paslaugomis moterys naudojosi gerokai aktyviau už vyrus.

137. Lietuvos moterys verslininkės nuolat dalijasi patirtimi su kitų šalių verslininkėmis. Jos dalyvauja Tinklo Europos moterų verslui skatinti (*The European Network to Promote Women's Entrepreneurship – WES*) veikloje, platina informaciją apie moterų verslo būklę Lietuvoje, informuoja apie moterų verslo skatinimo iniciatyvas šalyje, įgyvendina bendrus projektus su kitų šalių verslininkėmis.

138. Moterų užimtumui bei verslui skatinti vykdoma nemažai ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis remiamų projektų. Nuo 2006 metų vykdomas Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL remiamas projektas „EQUAL GREITKELIS: Vystymo bendrija Klaipėda–Vilnius“, kuriuo siekiama padėti praradusioms ryšį su darbo rinka moterims įsijungti į aktyvų gyvenimą. Šį projektą koordinuoja Klaipėdos darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba. Projekto tikslas – tobulinti tikslinių grupių socialinės atskirties įveikimo priemonės, profesinį orientavimą, socializaciją, gebėjimus naudotis naujausiomis informacinių technologijų ir telekomunikacijų priemonėmis, didinti moterų užimtumo galimybes darbo rinkoje pagal parengtas mokymo programas. Viena iš jų – programa moterims ir ilgalaikiams bedarbiams „Individualaus profilio sudarymas ir profesinės karjeros planavimas“. Projekte dalyvauja ikipensinio amžiaus moterys, tautinių mažumų atstovės, ilgalaikės bedarbės ir kitos moterys.

139. 2006–2008 metais vykdomas Socialinių inovacijų fondo projektas „Moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimas užimtumo srityje: priemonės, praktika, pokyčiai“, remiamas ES struktūrinių fondų lėšomis. Šio projekto tikslas – užimtumo srityje siekti moterų ir vyrų lygių galimybių, efektyvaus jų įgyvendinimo regioniniu lygmeniu ir užtikrinti pokyčių monitoringą. Projekte dalyvauja Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. Projekto tikslinės grupės: 10 savivaldybių (po vieną kiekvienoje apskrityje), atsakingi asmenys, dalyvaujantys įgyvendinant projektą sudarytose visuomeninėse moterų ir vyrų lygių galimybių komisijose savivaldybėse, savivaldybių nevyriausybinių organizacijų ir profesinių sąjungų darbuotojai, darbdaviai ir darbdavių organizacijų atstovai savivaldybėse. Projektą įgyvendina daugiausia Nevyriausybinių organizacijų koalicija moterų teisėms ginti, kurios veiklą nuo 2000 metų koordinuoja Socialinių inovacijų fondas.

140. Moterų informacijos centras vykdo ES struktūrinių fondų lėšomis remiamą projektą – „Darom verslą!“ (moterų verslumo skatinimas Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos apskrityse, siekiant, kad moterys ir vyrai vienodai atstovautų versle ir darbo rinkoje). Projekto tikslas – įgalinti Lietuvos moteris užimti lygiateisę vietą darbo rinkoje, suteikiant reikiamų žinių ir skatinant jų norą pradėti ar plėtoti savo verslą. Projektas skatina moterų ekonominį savarankiškumą, verslumą, siekį užimti aukštesnes vadovujančiąsias pareigas versle, aktyviai dirbti netradiciniuose sektoriuose, rinktis

netradicines specialybes. Tuo prisidedama prie horizontaliosios segregacijos darbo rinkoje mažinimo.

141. Kauno darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba koordinuoja projektą „Moterų užimtumo skatinimas informacinės visuomenės plėtros kontekste“. Projektas skirtas moterų, grįžtančių į darbo rinką po ilgesnės pertraukos, ir vyresnio amžiaus moterų, susiduriančių su reintegracijos į darbo rinką sunkumais, užimtumui skatinti. Pagal šį projektą įgyvendinama nuotolinio mokymo programa, skirta moterų darbo paieškos gebėjimams užimtumo srityje didinti, kompiuterinio raštingumo pagrindams suformuoti, motyvacijai ir aktyviai pozicijai prisitaikant prie pokyčių darbo rinkoje stiprinti. Įgyvendinant šį projektą, rengiamos darbo mugės tikslinių grupių atstovėms ir darbdaviams, organizuojami darbiniai seminarai, skirti regiono moterų užimtumo problemoms analizuoti ir spręsti.

c)

142. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5 straipsnis 2005 m. liepos 5 d. buvo papildytas nuostatomis, pagal kurias darbdavys privalo ne tik sudaryti vienodas darbo sąlygas vyrams ir moterims, bet ir galimybes tobulinti kvalifikaciją, persikvalifikuoti, įgyti praktinės darbo patirties.

143. Įgyvendinant Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos priemones, organizuojamas po ilgesnės pertraukos į darbo rinką grįžtančių moterų ir vyresnio amžiaus moterų mokymas, skirtas įsidarbinimo galimybėms didinti, įskaitant motyvacijos didinimą, bei praktiniams gebėjimams ir įgūdžiams atnaujinti. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba) teritoriniuose darbo rinkos mokymo ir konsultavimo padaliniuose 2005 metais konsultuota 53 tūkst. suaugusių asmenų, iš jų 34,4 tūkst. moterų, 2006 metais atitinkamai – 46,2 tūkst., iš jų 29,8 tūkst. moterų. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba yra parengusi ir taiko daugiau kaip 30 grupinio konsultavimo programų. Dirbama pagal tikslines programas, pritaikytas atskiroms (ypač socialiai pažeidžiamų asmenų) grupėms atsižvelgiant į jų poreikius.

144. 2007 m. balandžio 3 d. priėmus Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatymą, įteisintas profesinio mokymo sistemos lygių galimybių principas: profesinio mokymo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmenų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų; kiekvienam asmeniui ji laiduoja pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują.

d)

145. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 straipsnis 2005 m. liepos 5 d. buvo patikslintas – nustatyta, kad moterų ir vyrų lygias teises pažeidžiančiais veiksmais yra laikoma, kai darbdavys dėl lyties taiko asmeniui mažiau (daugiau) palankias apmokėjimo ne tik už vienodą, bet ir už vienodos vertės darbą sąlygas. Taigi sudaromos palankesnės sąlygos mažinti moterų ir vyrų atlyginimų ir ekonominės padėties skirtumus.

146. Įgyvendinant Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programą, darbdaviai skatinami nustatyti vyrams ir moterims vienodą darbo užmokestį už vienodą ar vienodos

vertės darbą. Lietuvos Respublikos trišalė taryba kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Darbo ir socialinių tyrimų institutu 2005 metais parengė Darbų ir pareigybių vertinimo metodiką, kuria siekiama padidinti darbo apmokėjimo skaidrumą, leisti objektyviau įvertinti darbų (pareigybių) sudėtingumą, jų lygius įmonėse bei organizacijose ir padėti nustatyti pagrindinio darbo užmokesčio tarifus tiek atskiruose ūkio vienetuose, tiek ir ūkio šakose, neatsižvelgiant į lytį. Kasmet ši metodika pristatoma seminaruose, kuriuose dalyvauja iki 25 įvairių šakinių profsajungų atstovų, privačių įmonių finansininkų ir personalo vadovų.

147. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nedviprasmiškai nustatyta, kad moterų ir vyrų atlyginimas už vienodą ir vienodos vertės darbą privalo būti vienodas. 2005 metais moterų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, palyginti su vyrų vidutiniu mėnesiniu bruto darbo užmokesčiu, šalies ūkyje sudarė 82,4 procento, 2006 metais – 82,1 procento. 2005 metais privačiame sektoriuje moterų atlyginimai sudarė 82,2 procento vyrų atlyginimo, 2006 metais – 80,9 procento. Valstybiniame sektoriuje atitinkamai 2005 metais – 77,9 procento, 2006 metais – 78,9 procento (žr. priedo 7 lentelę). Moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumu Lietuva prilygsta ES vidurkiui. Darbo užmokesčio skirtumas išlieka dėl vertikaliosios ir horizontaliosios darbo rinkos segregacijos. Moterys dažnai eina žemesnes pareigas nei vyrai ar dirba tose ekonominės veiklos srityse, kurios yra mažiau apmokamos.

148. Atlyginimų skirtumas sumažėjo, palyginti su 2004 metais, kai moterų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo 81,4 procento vyrų atlyginimo. Statistiniai duomenys rodo, kad tuose ekonomikos sektoriuose, kuriuose dirba daugiausia moterys, atlyginimai mažesni negu tuose, kuriuose dirba daugiau vyrų. Ekonomikos sektoriuose, kuriuose dirba daugiau moterų, (sveikatos priežiūros ir socialinio darbo, švietimo, viešbučių ir restoranų), atlyginimai mažiausi. Ekonomikos sektoriuose, kuriuose dirba daugiau vyrų (viešasis valdymas ir gynyba, transportas, sandėliavimas ir ryšiai, elektros, dujų ir vandens tiekimas), atlyginimai buvo didžiausi (žr. priedo 8 lentelę).

149. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje gaunamų skundų analizė rodo, kad lyčių lygybės pažeidimai darbo srityje sudaro iki 50 procentų visų gaunamų skundų dėl diskriminacijos lyties pagrindu. Moterys dažniau skundžiasi dėl nevienodo su vyrais darbo užmokesčio, prastesnių darbo sąlygų. Išnagrinėjusi tokius skundus, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba dažniausiai pasiūlo darbdaviams nutraukti lygias teises pažeidžiančius veiksmus. Paprastai į tokius siūlymus atsižvelgiama.

e)

150. 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas (Žin., 2004, Nr. [4-26](#)). Šis įstatymas nustato nedarbo socialinio draudimo teisinius santykius, asmenų, kurie draudžiami nedarbo draudimu, kategorijas, teisę į nedarbo socialinio draudimo išmoką, jos skyrimo, apskaičiavimo ir mokėjimo sąlygas, šios draudimo rūšies finansavimą, administravimą ir atsakomybę. Pagal šį įstatymą buvo padidintos su buvusiu uždarbiu susijusios nedarbo draudimo išmokos ir sumažinti būtinojo darbo stažo reikalavimai nedarbo draudimo išmokai gauti.

151. Reguliariai didinamos pensijos. Tai itin svarbi priemonė pagyvenusių moterų socialinei atskirčiai mažinti, ypač atsižvelgiant į tai, kad pensinio amžiaus grupėje moterų yra kur kas daugiau nei vyrų. Statistikos departamento duomenimis, 60–64 metų amžiaus grupėje moterys sudaro 58,3 procento. Šis skirtumas proporcingai didėja, pasiekdamas 70,1 procento 95 ir daugiau metų amžiaus grupėje.

152. Minėtinasis Vyriausybės 2005 m. gegužės 25 d. nutarimas Nr. 584 „Dėl valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos padidinimo ir einamųjų 2005 metų draudžiamųjų pajamų naujo dydžio patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. [67-2411](#)). Nuo 2005 m. liepos 1 d. valstybinė socialinio draudimo bazinė pensija (toliau vadinama – bazinė pensija) padidinta 28 litais (nuo 172 iki 200 litų), o einamųjų 2005 metų draudžiamosios pajamos (toliau vadinama – draudžiamosios pajamos) – 94 litais (nuo 990 iki 1084 litų). Bazinės pensijos ir draudžiamųjų pajamų padidinimą pajuto visi valstybinių socialinio draudimo pensijų gavėjai (881 tūkst. asmenų). Vidutiniškai senatvės pensijos šių pensijų gavėjams, turintiems būtinąjį stažą, nuo 2005 m. liepos 1 d. padidėjo 50 litų. Dėl bazinės pensijos padidinimo taip pat padidėjo valstybinės šalpos išmokos (apie 80 tūkst. išmokų). Šių išmokų, mokamų neįgaliems vaikams, neįgaliesiems, pripažintiems invalidais iki 24 metų sukakties, iš jų – invalidams nuo vaikystės, šių neįgaliųjų slaugytojams ir daugiavaikėms motinoms, dydžiai taip pat siejami su bazine pensija. Šalpos išmokos padidėjo vidutiniškai 28 litais, o slaugos pašalpos, mokamos visiškos negalios invalidams (apie 12 tūkst. gavėjų), – 42 litais. Be to, padidėjo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos, mokamos neįgaliesiems, tapusiems invalidais privalomosios karo tarnybos Lietuvos kariuomenėje ar karinio mokymo metu.

153. Minėtinasis Vyriausybės 2006 m. gegužės 31 d. nutarimas Nr. 512 „Dėl valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos padidinimo ir einamųjų 2006 metų draudžiamųjų pajamų dydžių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. [62-2281](#)). Nuo 2006 m. liepos 1 d. bazinė pensija padidinta 30 litų (nuo 200 litų iki 230 litų), o einamųjų 2006 metų draudžiamosios pajamos – 128 litais (nuo 1084 litų iki 1212 litų). Šių rodiklių padidinimą pajuto visi valstybinių socialinio draudimo pensijų gavėjai (875 tūkst. asmenų, iš jų 589 tūkst. senatvės pensijų ir 8,1 tūkst. išankstinių senatvės pensijų gavėjų, beveik 210 tūkst. neįgaliųjų, 41,9 tūkst. našlaičių, 15,3 tūkst. maitintojo netekimo pensijų gavėjų, 1,1 tūkst. ištarnauto laiko pensijų gavėjų ir 9 tūkst. kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas gavėjų). Vidutinė senatvės pensija asmenims, turintiems būtinąjį stažą, lyginant 2005 metų gruodį ir 2006 metų gruodį, padidėjo nuo 446 iki 517 litų, t. y. 71 litu (beveik 16 procentų). Dėl bazinės pensijos padidinimo vidutiniškai 30 litų padidėjo šalpos išmokos. Be to, padidėjo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos, mokamos neįgaliesiems, tapusiems tokiais privalomosios karo tarnybos Lietuvos kariuomenėje ar karinio mokymo metu.

154. Vadovaujantis Vyriausybės 2006 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1031 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimo Nr. 1156 „Dėl Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2006, Nr. [113-4304](#)), nuo 2006 metų lapkričio visos socialinio draudimo pensijos, išskyrus išankstines senatvės pensijas, pradėtos mokėti už einamąjį mėnesį. Už einamąjį mėnesį taip pat pradėtos mokėti kompensacijos už ypatingas darbo sąlygas. Taigi buvo suvienodinta socialinio draudimo pensijų mokėjimo tvarka. Tie pensijų gavėjai, kuriems pensijos buvo mokamos už praėjusį mėnesį, pradėjus

šias pensijas mokėti už einamąjį mėnesį, vieną mėnesį gavo dvigubo dydžio išmokas. Už praėjusį mėnesį paliktos mokėti tik išankstinės senatvės pensijos, kurių mokėjimas priklauso nuo draudžiamųjų pajamų gavimo fakto.

155. 2006 metais priimtas Lietuvos Respublikos profesinių pensijų kaupimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. [82-3248](#)), kuris reglamentuoja profesinių pensijų kaupimo organizavimo sąlygas ir tvarką. Šiuo įstatymu siekiama suderinti profesinių pensijų kaupimo reglamentavimą su atitinkamais ES teisės aktais. Įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pensijų asociacijos įstatuose ir pensijų fondų taisyklėse draudžiama nustatyti vyrų ir moterų lygiateisiškumo principui prieštaraujančias dalyvavimo sąlygas.

156. 2005 m. gegužės 19 d. Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas (Žin., 1994, Nr. [96-1873](#); 2005, Nr. [71-2556](#)) buvo išdėstytas nauja redakcija, kuri įsigaliojo 2005 m. liepos 1 dieną. Šio įstatymo tikslas – užtikrinti netekto darbingumo pensijas asmenims, kuriems dėl jų neįgalumo, amžiaus ar kitų šiame įstatyme nustatytų priežasčių mokama valstybės šalpos išmoka. Įstatymas nustato valstybinių šalpos išmokų rūšis, šių išmokų finansavimo šaltinį, teisę į šalpos išmokas turinčius asmenis, šių išmokų skyrimo ir mokėjimo sąlygas bei tvarką. Nuo 2005 m. liepos 1 d. asmenims, pripažintiems nedarbingais ar iš dalies darbingais, netekusiais 60 procentų ir daugiau darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintiems I ar II grupės invalidais), pradėtos skirti ir mokėti šalpos pensijos. Nuo 2006 m. sausio 1 d. šalpos pensijos pradėtos skirti ir mokėti senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims. Asmenims, netekusiems 75–100 procentų darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintiems I grupės invalidais), skiriama ir mokama bazinės pensijos dydžio, o netekusiems 60–70 procentų darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintiems II grupės invalidais) ir sukakusiems senatvės pensijos amžių asmenims skiriama 0,9 bazinės pensijos dydžio šalpos pensija. Asmenims, gaunantiems pensiją (valstybinę socialinio draudimo, valstybinę, užsienio valstybių pensiją ar kitokią pensinio pobūdžio išmoką), kurios dydis (bendra gaunamų pensijų suma) yra mažesnis už šalpos pensiją, mokamas šalpos pensijos ir gaunamos pensijos ir (ar) pensijų išmokos (bendros jų sumos) skirtumas.

157. 2004 m. gegužės 11 d. Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymas (Žin., 1991, Nr. [36-969](#); 2004, Nr. [83-2983](#)) buvo išdėstytas nauja redakcija, kartu pakeičiant šio įstatymo pavadinimą į pavadinimą „Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas“. Naujos redakcijos įstatymo, įsigaliojusio nuo 2005 m. liepos 1 d., pagrindinis tikslas – garantuoti neįgaliųjų lygias teises ir galimybes visuomenėje, nustatyti neįgaliųjų socialinės integracijos principus, apibrėžti socialinės integracijos sistemą ir jos prielaidas bei sąlygas, neįgaliųjų socialinę integraciją įgyvendinančias institucijas, neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymą, profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimą, specialiųjų poreikių nustatymo ir tenkinimo principus.

158. Šis įstatymas įteisina naujas sąvokas bei terminus: vietoj senųjų sąvokų „invalidas“, „invalidumas“ įteisinamos naujos – „neįgalusis“, „neįgalumas“. Atsisakoma diskriminacinių nuostatų, kurios pabrėžia neįgalaus žmogaus išskirtinumą, teisiškai įtvirtinamos neįgaliųjų lygios teisės ir galimybės visuomenėje.

159. Minėtu įstatymu įtvirtinama nauja neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymo sistema – darbingumo lygio nustatymas vietoj invalidumo grupės. Nustatyti neįgalumo ir darbingumo lygius pavedama vienai institucijai – Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

160. 2005 m. gegužės 19 d. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas (Žin., 2005, Nr. [71-2555](#)) buvo išdėstytas nauja redakcija, kuri įsigaliojo nuo 2005 m. liepos 1 dienos. Pagal šį įstatymą neįgalieji darbingo amžiaus asmenims vietoj invalidumo grupių nustatomas darbingumo lygis, todėl šiems asmenims atitinkamai skiriamos ir mokamos netekto darbingumo pensijos.

161. Tuo atveju, kai asmuo, neatsižvelgiant į lytį, dėl tam tikrų priežasčių negali dirbti ir būti draudžiamas valstybiniu socialiniu draudimu, tam tikras garantijas jam užtikrina valstybė. Jeigu asmuo slaugo namuose neįgalų asmenį, jis draudžiamas pagrindinei valstybinei socialinio draudimo pensijos daliai valstybės biudžeto lėšomis. Nuo 2008 m. sausio 1 d. siūloma šiuos asmenis drausti visai valstybinei socialinio draudimo pensijai bei nedarbo socialiniu draudimu. Motina ar tėvas, globėjas, išėjęs atostogų vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai, taip pat draudžiamas pagrindinei valstybinei socialinio draudimo pensijos daliai valstybės biudžeto lėšomis. Nuo 2008 m. sausio 1 d. šie asmenys bus draudžiami visai valstybinei socialinio draudimo pensijai bei nedarbo socialiniu draudimu.

162. Siekdama efektyviau ir racionaliau tenkinti neįgalųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis poreikį, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė Neįgalųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis 2004–2010 m. strategiją, patvirtintą socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. A1-114 (Žin., 2004, Nr. [78-2725](#)). Strategijos tikslas – sukurti bendrą teisinę, ekonominę ir organizacinę sistemą, kuri, racionaliau naudojant valstybės biudžeto lėšas, pagerintų žmonių, turinčių judėjimo, regos ir klausos sutrikimų, aprūpinimą techninės pagalbos priemonėmis ir palengvintų medicininę, socialinę bei profesinę reabilitaciją. Pagrindinės šios strategijos įgyvendinimo kryptys: tobulinti teisinę sistemą ir siekti kuo veiksmingiau patenkinti, naudojant techninės pagalbos priemones, neįgalųjų specialiuosius poreikius; įvertinti teikiamų paslaugų kokybę ir jas gerinti atskirose apskrityse steigiant teritorinius padalinius; racionaliau naudoti valstybės biudžeto lėšas. Įgyvendinant šią strategiją, 2005 metais savo veiklą pradėjo Techninės pagalbos neįgaliesiems centro prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – centras) 2 regioniniai skyriai. 2005 metais veikė šio centro 4 regioniniai skyriai, 2006 metais – šio centro 6 regioniniai skyriai.

163. 2005 metais įgyvendinant Neįgalųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis 2004–2010 m. strategiją, toliau buvo tęsiamas gyventojų aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis. 2005 metais buvo vykdomos techninės pagalbos priemonių viešojo pirkimo procedūros. Tam iš valstybės biudžeto buvo skirta 6200 tūkst. litų. 2005 metais įsigytos 4052 techninės pagalbos priemonės, iš jų 3354 techninės pagalbos priemonės suaugusiems, 27 elektriniai vežimėliai ir 698 techninės pagalbos priemonės vaikams. Pagal sudarytas remonto ir individualaus pritaikymo sutartis atlikta remonto paslaugų už 283840 litų, suremontuota ir pritaikyta 2341 techninės pagalbos priemonė. Per 2005 metus techninės pagalbos priemonėmis

buvo aprūpinta daugiau kaip 22 tūkst. gyventojų. Kompensacinės technikos priemonių poreikis patenkintas maždaug 90 procentų.

164. Gyventojams aprūpinti techninės pagalbos priemonėmis 2006 metais iš valstybės biudžeto buvo skirta 6500 tūkst. litų. 2006 metais buvo įsigyta 21733 techninės pagalbos priemonės, išmokėtos dvi kompensacijos asmenims, įsigijusiems naujus aktyvaus tipo vežimėlius; asmenims išduota 26370 techninių pagalbos priemonių, suremontuotos bei individualiai pritaikytos 2549 techninės pagalbos priemonės, nupirkti ir išduoti 44 elektriniai vežimėliai. Nuo 2006 metų elektriniais vežimėliais aprūpinami ne tik suaugusieji, bet ir vaikai nuo 14 metų. Per 2006 metus techninės pagalbos priemonėmis buvo aprūpinta daugiau kaip 22 tūkst. gyventojų. Kompensacinės technikos priemonių poreikis patenkintas maždaug 90 procentų.

165. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo nuostatomis, Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1426 (Žin., 2005, Nr. [152-5603](#)) patvirtinti Neįgaliųjų reikalų tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai. Vadovaujantis Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1423 (Žin., 2005, Nr. [152-5600](#)), Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavadinimas buvo pakeistas į Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pavadinimą, o Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavesta vykdyti steigėjo funkcijas. Nuo 2006 m. sausio 1 d. pradėjo veikti Neįgaliųjų reikalų taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Šios institucijos nagrinėja svarbiausiuosius neįgaliųjų klausimus sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos, švietimo ir ugdymo, aplinkos pritaikymo, užimtumo, visuomenės švietimo, sporto, kultūros ir poilsio srityse.

166. 2007 m. sausio 1 d. Lietuvoje valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijas gavo 404125 moterys ir 192180 vyrų, valstybinio socialinio draudimo netekto darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. – invalidumo) pensijas – 44760 moterų ir 41304 vyrai, valstybines šalpos išmokas – 72650 moterų ir 28039 vyrai.

f)

167. Informacija apie Konvencijos 11 straipsnio 1 dalies f punkto įgyvendinimą Lietuvoje buvo pateikta trečiajame pranešime. 2005–2006 metais šią sritį reglamentuojantys teisės aktai nepasikeitė.

2 dalis

a)

168. 2005 metais priimti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pakeitimai (2005 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. X-304 redakcija), kurie nustato, kad tuo atveju, jeigu diskriminacija dėl lyties yra susijusi su šeimine ar santuokine padėtimi, tai laikoma ypač diskriminuojančia veika.

b)

169. Nuo 2005 m. liepos 1 d. šalpos našlaičių pensijos skiriamos ir mokamos neatsižvelgiant į tai, kad mirusysis, už kurį ši pensija skiriama jo vaikams (įvaikiams), iki mirties

nebuvo nuolatinis Lietuvos Respublikos gyventojas. Iki tol šalpos našlaičių pensijos vaikams, neturintiems teisės gauti socialinio draudimo našlaičių pensiją, buvo skiriamos tik už nuolatinius Lietuvos Respublikos gyventojus.

170. 2007 metais ir toliau tęsiamas išmokos vaikui, nustatytos Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatyme (Žin., 1994, Nr. [89-1706](#); 2004, Nr. [88-3208](#)), mokėjimas. Nuo 2004 m. liepos 1 d. ši išmoka vieną ar du vaikus auginančioms šeimoms buvo pradėta mokėti, iki vaikui sukaks 7 metai, o daugiau nei tris vaikus auginančioms šeimoms – iki vaikui sukaks 18 metų bei kol studijuoja, tačiau ne ilgiau nei iki 24 metų. Nuo 2006 m. rugsėjo 1 d. 0,4 minimalaus gyvenimo lygio (toliau vadinama – MGL) dydžio išmoka vaikui pradėta mokėti vaikams nuo 7 iki 9 metų. Šiuo metu pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą nuo vaiko gimimo dienos iki jam sukaks 3 metai skiriama 0,75 MGL dydžio išmoka per mėnesį (97,5 lito), o vaikui nuo 3 iki 9 metų – 0,4 MGL (52 litai) dydžio išmoka per mėnesį. Šeimai, auginančiai tris ir daugiau vaikų, kiekvienam vaikui iki 3 metų skiriama 1,1 MGL dydžio išmoka per mėnesį (143 litai), o vaikams nuo 3 iki 18 metų ir vyresniems, kol jie mokosi dieninėje mokymosi įstaigoje, bet ne ilgiau kaip iki 24 metų, – 0,4 MGL dydžio išmoka per mėnesį (52 litai).

171. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programos įgyvendinimo priemonėse, patvirtintose Vyriausybės 2006 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 1020 (Žin., 2006, Nr. [112-4273](#)), numatyta laipsniškai pereiti prie išmokų mokėjimo kiekvienam vaikui iki 18 metų arba vyresniam, kol jis mokosi dieninėje bendrojo lavinimo mokykloje (2 lentelės 59 priemonė). Vykdamas priimtus įsipareigojimus, išmokos vaikui mokėjimas pratęstas vaikams iki 12 metų nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. iki 2007 m. gruodžio 31 d., atsižvelgiant į tai, kad, 2007 m. birželio 5 d. Seimui priėmus Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo 22 straipsnio pakeitimą, nuo 2008 m. sausio 1 d. išmoka vaikui bus mokama visiems vaikams iki 18 metų ir vyresniems, kurie mokosi dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose.

172. 2007 metų valstybės biudžete numatyta 23,2 mln. litų išmokai vaikui nuo 9 iki 12 metų mokėti ir administruoti nuo 2007 m. rugsėjo 1 dienos. Šiuo metu vidutiniškai per mėnesį išmoką vaikui gauna apie 350 tūkst. Lietuvos vaikų iki 9 metų. Nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. išmoką vaikui papildomai gaus 105 tūkst. vaikų. Išmoka vaikui skiriama ir mokama nuo teisės gauti išmoką atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 12 praėjusių mėnesių nuo visų reikiamų dokumentų pateikimo dienos. Kreiptis dėl šios išmokos reikia į deklaruotos gyvenamosios vietos savivaldybės administracijos socialinės paramos skyrių.

c)

173. 2006 metais priimtas Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. [17-589](#)). Pagal šį įstatymą turintys vaikų ir su jais gyvenantys senyvi ar neįgalūs žmonės turi tokias pat galimybes gauti jiems būtiną valstybės pagalbą kaip ir tie, kurie yra vieniši. Minėtu įstatymu siekiama skatinti socialinių paslaugų įvairovę ir didinti jų prieinamumą visiems, užtikrinti gerą jų kokybę.

174. 2006 metais socialines paslaugas stacionariose įstaigose, dienos centruose, krizių centruose, nakvynės namuose gavo apie 114 tūkst. gyventojų. Apie 8 tūkst. neįgalių ir senyvų

asmenų gavo paslaugas į namus (iš jų 40 procentų – kaimo gyventojai). Dar apie 100 tūkst. gyventojų gavo nemokamą maitinimą, aprūpinimą būtiniaisiais reikmenimis, transporto paslaugas. Tarp šių paslaugų gavėjų kaimo gyventojai sudaro 40 procentų. Socialinių paslaugų gavėjų per pastaruosius 3 metus padaugėjo beveik dvigubai. Šioje srityje ypač svarbi nestacionarių paslaugų, kurios suteikia asmenims galimybę gauti reikiamą socialinę pagalbą bendruomenėje ir neapsigyvenant socialinės globos įstaigoje, o liekant gyventi savo namuose, plėtra. Ypač pagausėjo asmenų, gaunančių socialines paslaugas dienos centruose: 2003 metais dienos centrus lankė apie 34 tūkst. neįgaliųjų, vaikų ir pagyvenusių žmonių, o 2006 metais – daugiau nei 90 tūkstančių. Dienos centrų neįgaliesiems per šį laikotarpį taip pat padaugėjo: nuo 59 įstaigų 2003 metais iki 92 įstaigų 2005 metais; 2003 metais šių paslaugų gavėjai buvo 17,5 tūkst. suaugusiųjų ir 0,9 tūkst. vaikų, 2006 metais – 49,3 tūkst. suaugusiųjų ir 5,8 tūkst. vaikų. Sparčiai gausėjo vaikų dienos centrų: 2001 metais veikė 17 vaikų dienos centrų, o šiuo metu tokių centrų jau yra daugiau nei 120. Nestacionarių socialinių paslaugų (dienos socialinės globos centrai, savarankiško gyvenimo namai pagyvenusiems žmonėms ir neįgaliesiems, paramos šeimai ir krizių centrai) plėtra finansuojama ir ES struktūrinių fondų lėšomis. 2004–2006 metų laikotarpiu iš Europos regioninės plėtros fondo socialinių paslaugų projektams skirta 53,7 mln. litų. Iš šio fondo socialinių paslaugų plėtrai 2007–2013 metais numatoma skirti apie 152 mln. litų.

175. Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu Nr. 854 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimo Nr. 1270 „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“ pakeitimo“ (Žin., 2007 Nr. [92-3699](#)) Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos priemonės papildytos nauja 8.7 priemone, kuria numatoma 2007 metais integruoti lyčių aspektą į įmonių socialinės atsakomybės priemones ir tuo užtikrinti šeimai palankių darbuotojų plėtros sąlygas. Šeimai palankių darbuotojų modelis turėtų apimti geros kokybės lengvai prieinamų vaikų ir kitų priklausomų šeimos narių priežiūros bei globos paslaugų galimybes, lanksčių užimtumo formų plėtrą, darbdavių ir profesinių sąjungų ar kitų darbuotojų atstovų švietimą lyčių lygybės klausimais. Šeimai palankių darbuotojų plėtra bus remiama ne tik valstybės biudžeto, bet ir Europos socialinio fondo lėšomis.

12 straipsnis

1 dalis

176. Sveikatos apsaugą reglamentuojantys įstatymai neturi diskriminacinių nuostatų lyties pagrindu. Kiekvienas asmuo, neatsižvelgiant į lytį, Lietuvoje gali naudotis vienodomis sveikatos apsaugos priemonėmis, įskaitant priemones, teikiamas privačiuose šeimos planavimo centruose ir valstybinėse gydymo įstaigose, bet jomis neapsiribojant.

177. Viena iš Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos kryptių – moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas sveikatos apsaugos srityje. Šios srities uždaviniai: spręsti specifines moterų ir vyrų sveikatos problemas; siekti ilgesnės vyrų gyvenimo trukmės – mažinti moterų ir vyrų vidutinės gyvenimo trukmės skirtumą; užtikrinti švietimą ir informavimą šeimos planavimo ir reprodukcinės sveikatos klausimais, ypač kaime.

178. Šiems uždaviniams įgyvendinti kasmet vykdomos atitinkamos priemonės. Siekiant paskatinti moteris rūpintis savo sveikata, ypač vėžio profilaktika, buvo išleistas lankstinukas „Kad moterys pasijaustų saugios“ ir išplatintas sveikatos priežiūros įstaigose. Per vieną iš televizijos kanalų „bėgančiąja eilute“ moterys buvo raginamos pasitikrinti dėl vėžio. Nuolat rengiami ir publikuojami informaciniai, konsultaciniai rašiniai pagrindiniuose šalies dienraščiuose, taip pat regioninėje žiniasklaidoje; propaguojamos prevencinės programos per Lietuvos radijo laidas. 2006 metais parengtos ir platinamos atmintinės „Šeimai apie nėštumo planavimą“ ir „Apie nėštumo planavimą ir lytiškai plintančias ligas“.

179. Vadovaujantis sveikatos apsaugos ministro 2004 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-482 „Dėl Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, finansavimo programos patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. [104-3856](#)), nuo 2004 m. liepos Lietuvoje vykdoma Atrankinė gimdos kaklelio vėžio patikros programa (*Cervical Cancer Screening Programme*). Tai valstybės remiama programa, skirta 30–60 metų moterims visoje Lietuvoje. Programa yra ilgalaikis valstybės rūpinimasis moterų sveikata – kas treji metai atrankinė patikra turi būti kartojama. Programa finansuojama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto: 2004 metais skirta 4 mln. litų, 2005 metais – 4 mln. litų, 2006 metais – 3,8 mln. litų. Per pustrėčių metų ištirta apie 294 tūkst. moterų, arba 39 procentai visų 30–60 metų moterų. Šio amžiaus moterų grupėje nustatytas gimdos kaklelio vėžio *in situ* atvejų skaičius viršijo 50 procentų, palyginti su invaziniu vėžiu. Tai rodo, jog prevencinė veikla yra naudinga ir galima tikėtis, jog sergamumas ir mirtingumas nuo gimdos kaklelio vėžio mažės.

180. Vadovaujantis sveikatos apsaugos ministro 2005 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. V-729 „Dėl Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programos patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. [117-4249](#)), 2005 metų spalį pradėta įgyvendinti Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programa (*Breast Cancer Screening Programme*). Numatyta, kad programoje turėtų dalyvauti ne mažiau kaip 60 procentų 50–69 metų moterų. Programoje numatytos paslaugos apmokamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto. Atsižvelgiant į technines galimybes ir žmogiškuosius išteklius, prognozuojama, kad programos įgyvendinimo pradžioje 60 procentų minėto amžiaus moterų bus patikrinta per 5 metus. Lietuvoje gyvena apie 418 tūkstančių 50–69 metų moterų, tad, remiantis minėtais skaičiavimais, per pirmuosius programos įgyvendinimo metus buvo planuota patikrinti apie 50 tūkst. moterų. Iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto programai vykdyti 2005 metais buvo skirta 1,5 mln. litų, 2006 metais – 2,5 mln. litų, 2007 metais – 3 mln. litų. Programos įgyvendinimo pradžioje, 2005 metų spalio–gruodžio mėnesiais, pasitikrino apie 5 tūkst. moterų, 2006 metais programos paslaugos buvo suteiktos daugiau kaip 48 tūkst. moterų. Iš viso per 14 mėnesių (2006 metų sausio–2007 metų vasario mėnesiais) programos paslaugos buvo suteiktos daugiau kaip 58 tūkst. minėto amžiaus moterų.

181. Privalomojo sveikatos draudimo tarybai pritarus ir sveikatos apsaugos ministrui 2005 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. V-973 (Žin., 2005, Nr. [152-5617](#)) patvirtinus Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programą, 50–75 metų vyrai ir vyrai nuo 45 metų,

kurių tėvai ar broliai sirgo priešinės liaukos (prostatos) vėžiu, pradėti tikrinti nemokamai. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos tikslas – kuo anksčiau nustatyti prostatos vėžį. Iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto šiai programai vykdyti 2006 metais skirta 4,7 mln. litų.

182. Lietuvoje kontracepcijos metodai vertinami įvairiai. Uždarosios akcinės bendrovės „Baltijos tyrimai“ 2003 metais atliktų tyrimų duomenimis, 15–25 metų moterų grupėje daugiau nei pusė (51 procentas) nesinaudoja jokia kontracepcijos būdu. Kitose amžiaus grupėse šis procentas mažesnis: tarp 26–35 metų moterų, nesisaugančių nuo nėštumo, yra 19 procentų, tarp 35–45 metų – 32 procentai. Net 33 procentai kontracepcija nesinaudojančių apklaustųjų negalėjo nurodyti konkrečios priežasties, kodėl nesisaugo nuo nėštumo. Tyrimo duomenimis, iš visų kontracepcija nesinaudojančių seksualiai aktyvių Lietuvos moterų tik 1 procentas gimdytų, jeigu pastotų; visos taip atsakiusios moterys priklauso 26–35 metų grupei.

183. Lietuvoje nėštumo nutraukimo tvarka yra reglamentuota Sveikatos apsaugos ministerijos 1994 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. 50 „Dėl nėštumo nutraukimo operacijos atlikimo tvarkos“ (Žin., 1994, Nr. [18-299](#)). Moters pageidavimu nėštumą nutraukti leidžiama iki 12-tosios nėštumo savaitės, o esant medicininių indikacijų – iki 22-osios savaitės. Lietuvoje yra visos sąlygos saugiam abortui atlikti, todėl pastaraisiais metais dėl aborto komplikacijų nebuvo mirties atvejų. Statistiniai duomenys apie dirbtinių abortų dinamiką Lietuvoje pateikiami priedo 13 lentelėje.

2 dalis

184. Sveikatos apsaugos ministro 1999 m. lapkričio 25 d. įsakymu Nr. 510 (Žin., 1999, Nr. [102-2936](#)) patvirtintose Rekomenduojamose paros maistinių medžiagų ir energijos normose nėščiosioms ir maitinančioms moterims yra pateiktos maistinių medžiagų ir energijos normos, užtikrinančios nėščiųjų ir maitinančių moterų fiziologinius poreikius. 2005 metais Respublikinio mitybos centro parengtuose metodiniuose nurodymuose „Kūdikių ir mažų vaikų žindymas“ (Vilnius, 2005), kuriais sveikatos priežiūros specialistams rekomendavo vadovautis Sveikatos apsaugos ministerija, skyriuje „Žindyvės mityba“ pateikiamos mitybos rekomendacijos žindyvėms. Vadovaudamiesi šiais nurodymais, specialistai teikia informaciją moterims.

13 straipsnis

a)

185. Nuo 2006 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. [130-4889](#)). Įstatymas papildytas nuostatomis, suteikiančiomis teisę gauti piniginę socialinę paramą didesniai nepasiturinčių asmenų būriui. Siekiant užtikrinti piniginę socialinę paramą nepasiturinčiai šeimai, gyvenančiai kaimo vietovėje, įstatymas taip pat buvo papildytas nuostata, suteikiančia teisę gauti piniginę paramą motinai arba tėvui, kai vieno iš jų nėra arba vienas iš jų dėl ligos, neįgalumo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių negali prižiūrėti vaiko (vaikų), auginančiam namuose vaiką (vaikus) iki 14 metų ir dirbančiam šeimai nuosavybės teise priklausančius ar išsinuomotus ne mažiau kaip 2 hektarus žemės ūkio naudmenų. Pagal minėto įstatymo 3 straipsnį piniginę socialinę paramą nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems

gyvenantiems asmenims sudaro socialinė pašalpa bei būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijos.

186. 2006 metais socialinę pašalpą vidutiniškai per mėnesį gavo 37,8 tūkst. žmonių (1,1 procento nuolatinių Lietuvos gyventojų). Palyginti su 2005 metais, socialinę pašalpą gavusių asmenų sumažėjo 30 procentų. Šį gavėjų sumažėjimą sąlygojo tai, kad pastebimai didėjo gyventojų pajamos (didėjo minimali mėnesinė alga, vidutinė senatvės pensija, vidutinis mėnesinis darbo užmokestis), mažėjo nedarbas, gyventojų migracija. Vidutiniškai vienam šeimos nariui per mėnesį buvo mokama 96 litų socialinė pašalpa (2005 metais – 81 lito). 2006 metais kompensacijas būstui išlaikyti vidutiniškai per mėnesį gavo 96,1 tūkst. gyventojų (2,8 procento nuolatinių Lietuvos gyventojų).

b)

187. Lietuvos Respublikoje galiojantys teisės aktai, reglamentuojantys bankų ir kitų finansų įstaigų veiklą, nenumato kreditavimo apribojimų, susijusių su asmens lytimi.

c)

188. Lietuvos teisės aktai nenumato apribojimų moterims dalyvauti poilsio renginiuose, sporto ir visose kultūrinio gyvenimo srityse. Lygių galimybių plėtros centras kaip partneris 2004–2006 metais dalyvavo ES lėšomis paremtame tarptautiniame projekte „Moterys ir vyrai sporte ir žiniasklaidoje“. Projekto koordinatorius – Islandijos lyčių lygybės centras. Projekto tikslai: atskleisti moterų ir vyrų reprezentacijos sporte panašumus ir skirtumus; paskatinti lyčių stereotipų kaitą įvaizdžiuose, susijusiuose su sportu; šviesti asmenis, atsakingus už moterų ir vyrų įvaizdžio sporte formavimą; apie moterų ir vyrų sportininkų reprezentaciją parengti sporto reporteriams, instruktoriams, treneriams skirtą mokomąją medžiagą, kuria galima būtų pasinaudoti kasdieniame darbe; paskatinti diskusiją apie lyčių stereotipus sporte ES lygmeniu.

14 straipsnis

1 dalis

189. Įgyvendinant Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programos priemones, skirtas kaimo gyvenamųjų vietovių moterų užimtumui didinti, kasmet teikiamos konsultacijos kaimo moterims, pradedančioms arba vykdančioms žemės ūkio ar žemės ūkiui alternatyvų verslą, rengiamos konferencijos, organizuojami renginiai. 2005–2006 metais Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai organizavo konferenciją „Kaimo moterų verslai ir perspektyvos“; Lietuvos ūkininkų draugijos deleguotos moterys dalyvavo tarptautinėje IV Baltijos šalių kaimo moterų konferencijoje Latvijoje. Aktyviausios 35 kaimo verslininkės dalyvavo Europos šalių mažų miestelių ir kaimų festivalyje Italijoje. Žemės ūkio ministerijoje Lietuvos ūkininkų draugija surengė kaimo moterų kalėdinių rankdarbių parodą-mugę. Lietuvos ūkininkų draugija taip pat organizavo seminarų ciklą „Alternatyvūs amatai Lietuvos kaime“ ir „Gyvenimo kokybės kaime gerinimas“. Seminaruose dalyvavo apie 800 moterų iš įvairių šalies apskričių. Seminarų metu teikiama informacija apie galimybes pradėti savo verslą plėtojant netradicinius amatus bei ES

struktūrinių fondų lėšų panaudojimą šiam verslui plėtoti, taip pat pristatomos kaimo infrastruktūros plėtros priemonės.

190. 2006 metais Lietuvos ūkininkų draugija organizavo švietėjiškas ir informacines priemones, skirtas kaimo moterų verslumui ugdyti, socialinės atskirties mažinimo problemoms aptarti, kaimo moterų verslumo perspektyvoms, alternatyviems amatams skatinti, socialinei partnerystei ir gyvenimo kokybei kaime gerinti bei dalyvauti tarptautiniuose kaimo moterims skirtuose projektuose. 2006 metais tam skirta 74 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų, suorganizuota 30 renginių.

191. 2006 metais Lietuvos žemės ūkio universitetas atliko tyrimą „Priemonių kaimo moterų užimtumui didinti ir verslumui skatinti parengimas“. Šio tyrimo metu, remiantis ES valstybių patirtimi, atlikta teisės aktų, reglamentuojančių smulkų ir vidutinį verslą, bei nacionalinių ir savivaldybių strateginių plėtros dokumentų, orientuotų į kaimo gyventojų (moterų) užimtumo didinimą bei verslumo skatinimą, analizė, parengtas priemonių kaimo moterų užimtumui didinti ir verslumui skatinti projektas.

2 dalis

a)

192. Tolygios kaimo ekonominės ir socialinės plėtros užtikrinimas, informacinės ir žinių visuomenės siekis, visuomenės teisinio švietimo skatinimas yra ilgalaikiai kaimo plėtros tikslai, nustatyti dar Seimo 2000 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. VIII-1728 (Žin., 2000, Nr. [50-1435](#)) patvirtintoje Žemės ūkio ir kaimo plėtros strategijoje. Šiems ilgalaikiams tikslams pasiekti rengiamos ir įgyvendinamos atitinkamos programos ir priemonės.

193. Įgyvendinant Valstybinę kaimo plėtros 2006–2008 metų programą, patvirtintą Vyriausybės 2006 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 590 (Žin., 2006, Nr. [70-2564](#)), organizuojamos konferencijos, seminarai, kiti švietėjiški renginiai, skirti socialinėms problemoms kaime spręsti. Lietuvos ūkininkų draugija organizuoja kaimo moterims skirtus švietėjiškus ir informacinius renginius: 2005 metais įvairiuose Lietuvos regionuose Lietuvos ūkininkų draugija organizavo seminarų ciklą „Kaimo moterų verslumo ugdymas“; konferenciją „Kaimo moterų socialinės atskirties mažinimas“; 24 Lietuvos rajonuose surengė švietėjiškų seminarų ciklą „Vertybių pokyčiai šiandieninėje kaimo šeimoje“. 2005 metais įvyko konferencija, skirta kaimo moterų socialinės atskirties mažinimo problemoms aptarti; Lietuvos ūkininkų draugijos deleguotos ūkininkės atstovavo Lietuvai parodoje „Kaimo amatai ir rankdarbiai“ Estijoje. Žemės ūkio ministerijos užsakymu Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas atliko tyrimą dėl priemonių kaimo moterims skatinti dalyvauti kaimo plėtros procesuose.

c)

194. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta, kad socialinės garantijos užtikrinamos neatsižvelgiant į lytį. Jeigu Lietuvos Respublikos gyventojas dirba pagal darbo sutartį ar verčiasi kitokia veikla, numatyta Lietuvos Respublikos teisės aktuose, gauna pajamų ir yra draudžiamas atitinkamomis draudimo rūšimis, jis įgyja teisę į atitinkamas socialines garantijas (pensiją, ligos, motinystės, tėvystės ir kitas išmokas). Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo

įstatymo (Žin., 1991, Nr. [17-447](#); 2004, Nr. [171-6295](#)) 4 straipsnyje nurodyti draudžiamieji asmenys ir tai, kokia valstybinio socialinio draudimo rūšimi jie draudžiami.

195. Asmenys, nepatenkantys į draudžiamųjų socialiniu draudimu sąrašą, gali draustis valstybiniu savanoriškuoju pensijų draudimu bei valstybiniu savanoriškuoju socialinio draudimo ligos ir motinystės pašalpoms draudimu. Minėtųjų draudimų tvarka ir sąlygos reglamentuotos Valstybinio savanoriškojo socialinio pensijų draudimo taisyklėse, patvirtintose Vyriausybės 2000 m. kovo 23 d. nutarimu Nr. 339 (Žin., 2000, Nr. [26-696](#)), bei Valstybinio savanoriškojo socialinio draudimo ligos ir motinystės pašalpoms taisyklėse, patvirtintose Vyriausybės 1997 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1191 (Žin., 1997, Nr. [98-2497](#); 1999, Nr. [99-2862](#)).

196. Savarankiškai dirbantys asmenys, išskyrus tuos, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimus, privalomai draudžiami tik pensijų socialiniu draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims. Atsižvelgiant į pajamų dydį, šie asmenys draudžiami papildomai pensijos daliai. Asmenys, kurie vykdo individualią veiklą turėdami verslo liudijimus, privalomai draudžiami pensijų socialiniu draudimu pagrindinei pensijos daliai.

d)

197. Skatindamos užimtumą, profesinės mokyklos, esančios kaimo vietovėse, bendradarbiauja su vietos bendruomene, sudaro galimybes mokytis pagal neformaliojo švietimo programas, įgyvendina aktualias vietos poreikiams darbo rinkos programas. Sutelktas dėmesys į profesinio mokymo organizavimo tobulinimą. Kuriama bendra pirminio ir tęstinio profesinio mokymo geros kokybės užtikrinimo sistema, tobulinamos mokymo programos, į jas įtraukiami verslumo ugdymo klausimai. Naujoms profesinio mokymo bei studijų programoms kurti 54 institucijos gavo Europos socialinio fondo paramą. Patobulinta anksčiau galiojusi profesinio mokymo kokybės vertinimo tvarka. Gerinant profesinio mokymo ir šalies ūkio poreikių atitikimą, rengiami profesinio rengimo standartai, tiriamas specialistų poreikis ūkio sektoriuose.

198. Didinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą, prioritetą teikiant kaimo vietovėms, įsteigtos 86 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės, iš jų 46 – kaimo vietovėse, finansiškai paremti 85 ikimokyklinio ugdymo auklėtojų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų etatai, iš jų 37 – kaimo vietovėse.

199. Skatinamas kaimo moterų neformalus švietimas lyčių lygių galimybių klausimais, teikiama informacija apie nuosavo verslo steigimą, ugdomas kaimo gyventojų supratimas apie vyrų ir moterų lygias galimybes, taip pat teikiama informacija kaimo moterims, pradedančioms arba plėtojančioms žemės ūkio ar žemės ūkiui alternatyvų verslą. Skatinant sėkmingą kaimo moterų verslumą, daug dėmesio skiriama šiems veiksniams: pradedančiųjų kaimo verslininkių mentorystei, konsultavimui, pagalbai rengiant verslo strategijas, moterų verslininkių tinklų kūrimui, realioms mikrokredito verslo pradžiai gavimo galimybėms, glaudesniai nacionalinės ir vietos politikos įgyvendinimo priemonių integravimui keliant moterų verslumo lygį.

200. Kaimo moterų socialinės atskirties mažinimo, verslumo didinimo srityje svarbią vietą užima nevyriausybines organizacijos. Lietuvoje veikiančios moterų organizacijos, kurių būstinės miestuose, į veiklą įtraukia ir kaimo moteris. Kai kurios moterų organizacijos (pvz., Kauno moters

užimtumo informacijos centras) organizuoja ne tik mokymo kursus, bet ir padeda įsidarbinti. Tai pasiekama bendradarbiaujant su darbdaviais, renkant informaciją apie laisvas darbo vietas ir nusiunčiant atitinkamos kvalifikacijos bedarbę į laisvą darbo vietą. Įdarbinimo ir mokymo srityje moterų organizacijos bendradarbiauja su visuomenės informavimo priemonėmis, darbo birža, darbo rinkos ir mokymo tarnybomis.

e)

201. Siekiama užtikrinti moterų galimybes verstis savarankiška veikla ir stiprinti ekonomines galimybes. Nuo 2004 metų remiami vietinių užimtumo iniciatyvų projektai. 2006 metais įgyvendinti 43 vietinių užimtumo iniciatyvų projektai 23 savivaldybių teritorijose, kuriose bedarbių tarp darbingo amžiaus gyventojų buvo 1,35 karto daugiau negu vidutiniškai šalyje. Įgyvendinus šiuos projektus, įsteigtos 278 naujos darbo vietos. 44 procentai visų projektų įgyvendinti kaimiškose teritorijose, kurių gyventojams įdarbinti sukurta 110 naujų darbo vietų. Šie projektai skatina kaimo plėtrą, nes daugelis iš jų susiję su parama alternatyvioms ūkio veikloms kaime plėtoti. Į sukurta naujas darbo vietas įdarbinta 47 procentai moterų ir 53 procentai vyrų. Siekiant įdarbinti bedarbius, kuriems sunku konkuruoti darbo rinkoje (dažnai dėl ne nuo jų priklausančių priežasčių), į vietinių užimtumo iniciatyvų projektų sukurta darbo vietas įdarbinti 183 darbo rinkoje papildomai remiami bedarbiai (66 procentai visų įdarbintų asmenų). Iš viso 2006 metais į vietinių užimtumo iniciatyvų projektų sukurta darbo vietas įdarbinta 18 procentų ilgalaikių bedarbių, 17 procentų vyresnių kaip 50 metų asmenų, 13 procentų asmenų, iki įsiregistravimo teritorinėse darbo biržose nedirbusių 2 ir daugiau metų, 11 procentų nėščių moterų ir asmenų, auginančių vaiką iki 8 metų arba neįgalų iki 18 metų, 6 procentai pradedančiųjų darbo veiklą pagal įsigytą specialybę ar profesiją, 1 procentas neįgaliųjų.

202. Nuolat didėja moterų ekonominis aktyvumas, gausėja verslininkų. Kaime moterys sudaro jau 30 procentų visų verslininkų, jos vis dažniau pasinaudoja galimybėmis pradėti ir plėtoti savo verslą, prisideda prie ekonominio augimo ir naujų darbo vietų kūrimo.

203. Nors kaimo turizmas – neabejotinai sėkminga ekonominė veikla, daugelis kaimo moterų užsiima tradicine žemdirbyste. 2005 metais Ūkininkų ūkių registre 40 procentų ūkių buvo registruota moterų vardu. Kaimo moterys (kaip ir vyrai) daugiausia valdo mažus (iki 5 hektarų ir 5–9,9 hektaro) ūkius, jie sudaro 67 procentus visų moterų vardu registruotų ūkių. Moterų valdomų itin stambių ūkių Lietuvoje nedaug, tačiau pastebima jų didėjimo tendencija. Nuo 2000 metų pradžios iki 2005-ųjų pabaigos moterų vardu registruotų 50–99,9 hektaro ūkių padaugėjo 1,5 karto, o didesnių nei 100 hektarų – 2,6 karto.

g)

204. Paramą žemės ūkiui teikia ES struktūriniai fondai, kurių administravimo taisyklės nustato vienodas sąlygas moterims ir vyrams gauti ES struktūrinių fondų paramą savo ūkiams plėtoti. 2005 metais buvo paremta 12 projektų, skirtų ūkiams plėtoti, kurių pusę teikė moterys. 14 procentų visų paremtų investicinių žemės ūkio projektų buvo teikti moterų. Jaunos kaimo moterys skatinamos plėtoti savo ūkius. 2005 metais 24 procentus visų jaunųjų ūkininkų paremtų projektų pateikė moterys.

h)

205. 2005 m. liepos 5 d. priimti Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti bei daugiabučiams namams modernizuoti įstatymo (Žin., 1992, Nr. [14-378](#); 2002, Nr. [116-5188](#)) pakeitimai (2005 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. X-319 redakcija). Šis įstatymas reglamentuoja valstybės paramos teikimą nepasiturinčioms šeimoms ar pavieniams asmenims įsigyjant ar išsinuomojant būstą. Paramos forma priklauso nuo turimo turto ir pajamų. Parama teikiama įsigyjant būstą jaunoms šeimoms ir gausioms šeimoms (padengiama 10 procentų suteikto kredito (ar kredito likučio) sumos), taip pat neįgaliesiems ir našlaičiams (padengiama 20 procentų suteikto kredito (ar kredito likučio) sumos).

206. Lietuvoje yra vandens tiekimo skirtumų tarp miesto ir kaimo: paslaugos kaimo vietovėse sunkiau prieinamos negu miestuose. Siekiant visiems suvienodinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą, 2006 m. liepos 13 d. buvo priimti Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas (Žin., 2006, Nr. [82-3260](#)) ir Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. [82-3261](#)), kuriuose nustatyta, kad iki 2014 m. gruodžio 31 d. ne mažiau kaip 95 procentai kiekvienos savivaldybės gyventojų turi būti aprūpinami viešojo vandens tiekėjo tiekiamu vandeniu ir teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis.

207. Pašto ir pasiuntinių paslaugos teikiamos visoje šalies teritorijoje. Jos teikiamos visiems šalies gyventojams, neatsižvelgiant į jų lytį ir gyvenamąją vietą. 2006 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Lietuvoje buvo 934 stacionarieji paštai (miestuose – 225, kaimuose – 709), kurie turėjo dar 14 (miestuose – 8, kaimuose – 6) pašto poskyrių, ir 6 kilnojamieji paštai, iš viso 940 universaliųjų pašto paslaugų teikimo vietų. Pašto ir pasiuntinių paslaugų rinkoje 2006 m. gruodžio 31 d. veikė 77 pašto ir pasiuntinių paslaugų teikėjai, iš kurių 11 turėjo leidimą teikti pašto paslaugas. 2006 m. sausio 3 d. valstybės įmonė Lietuvos paštas buvo reorganizuota į akcinę bendrovę Lietuvos pašta. Bendrovė, siekdama visiems gyventojams vienodomis sąlygomis užtikrinti universaliųjų pašto paslaugų nenutrūkstamą teikimą šalies teritorijoje, diegia centralizuotą verslo valdymo sistemą, optimizuoja technologinius procesus.

208. Elektroninių ryšių paslaugos gyventojams Lietuvos teritorijoje teikiamos taip pat neatsižvelgiant į jų lytį. Statistikos departamento duomenimis, nuo 2005 metų I ketvirčio iki 2006 metų I ketvirčio namų ūkių apsirūpinimas asmeniniais kompiuteriais ir naudojimasis internetu padidėjo nuo 29 iki 36,5 procento. Plėtojama plačiajuosčio ryšio infrastruktūra, mažinanti atskirtį tarp didžiųjų miestų ir nuo jų nutolusių vietovių. Įgyvendinamas projektas „Kaimišųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN“, finansuojamas ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis. Kaimo vietovėse iki 2008 metų pabaigos plačiajuosčiu internetu numatoma sujungti visus kaimišųjų seniūnijų centrus ir juose įrengti terminalo mazgus.

209. Skatinant naudoti internetą Lietuvoje, kartu ir kelti šalies gyventojų gyvenimo lygį, didinti Lietuvos konkurencingumą Europoje ir pasaulyje, bendromis verslo ir valstybės institucijų pastangomis vykdomas projektas „Langas į ateitį“. Pagrindinis šio projekto uždavinys – spartinti interneto plėtrą Lietuvoje ir rengti gyventojų mokymo naudotis internetu kursus. Įgyvendinant projektą, vien 2003 metais naudojimosi internetu mokymo kursus baigė 20 tūkst. Lietuvos

gyventojų. Didelis gyventojų susidomėjimas šiais kursais paskatino parengti projektą ES struktūrinių fondų finansavimui gauti. 2006 metais buvo gautas ES finansavimas gyventojų naudojimosi internetu mokymui. 2006–2008 metais interneto pradmenų planuojama mokyti 50 tūkst. Lietuvos gyventojų. Kad mokytųsi kuo daugiau kaimo gyventojų, ES struktūrinių fondų finansuojamą projektą numatoma įgyvendinti visoje Lietuvos teritorijoje.

210. Lietuvoje sparčiai plečiasi mobiliojo telefono ryšio rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2000 metais 100-ai gyventojų teko 14,6 mobiliojo telefono, 2005 metais šis skaičius siekė 127,9, 2006 metais – 139,4. 2006 metais užfiksuotas nedidelis bendras fiksuotojo telefono ryšio linijų mažėjimas, nes padaugėjo naujiesiems fiksuotojo telefono ryšio teikėjams priklausančių linijų. 2005 metais 100-ai gyventojų teko 23,5 fiksuotojo telefono ryšio linijos, o 2006 metais – 23,4.

211. Vyriausybės 2004 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1492 (Žin., 2004, Nr. [171-6336](#)) patvirtintas Skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelis, nustatantis konkrečius skaitmeninės antžeminės televizijos diegimo veiksmus, vykdančias institucijas, jų funkcijas, numatomas įgyvendinti priemonės ir jų terminus. Įgyvendinant šį modelį, numatoma iki 2007 metų pabaigos 5 didžiuosiuose Lietuvos miestuose įrengti skaitmeninės televizijos siųstuvus, kurie galėtų siųsti iki 40 televizijos programų. Nuo 2012 metų turėtų būti pradėtas analoginės televizijos laipsniškas perjungimas į skaitmeninę televiziją.

212. Rūpinantis tuo, kad informacija apie mokslą ir technologijas būtų prieinama kiekvienam gyventojui (įskaitant kaimo gyventojus), vykdomas Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų planas, patvirtintas Vyriausybės 2006 m. balandžio 5 d. nutarimu Nr. 335 (Žin., 2006, Nr. [39-1394](#)), pagal kurį platinama ir populiarinama informacija apie mokslą ir studijas bei technologijas Lietuvoje. Siekiant, kad duomenų bazės taptų prieinamesnės mokslo ir studijų įstaigų bei regioninėse bibliotekose, kasmet didinami visateksčių duomenų bazių prenumeratai skiriami asignavimai (2006 metais 20 duomenų bazių skirta 1806000 litų).

15 straipsnis

1, 2 ir 3 dalys

213. Informacija apie Konvencijos 15 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių įgyvendinimą Lietuvoje buvo pateikta trečiajame pranešime. 2005–2006 metais šią sritį reglamentuojantys teisės aktai nepasikeitė.

4 dalis

214. Konstitucijos 32 straipsnis užtikrina visų Lietuvos Respublikos piliečių, neišskiriant nei moterų, nei vyrų, teisę laisvai kilnotis ir pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvoje, taip pat galimybę laisvai išvykti iš Lietuvos Respublikos. Šios teisės negali būti varžomos kitaip kaip tik įstatymu ir jeigu tai būtina valstybės saugumui, žmonių sveikatai apsaugoti, taip pat vykdant teisingumą.

215. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad užsieniečiai Lietuvos Respublikoje yra lygūs pagal įstatymus, neatsižvelgiant į jų lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras. Šio įstatymo 24 straipsnyje nustatyta, kad leidimas gyventi Lietuvos Respublikoje suteikia

teisę užsieniečiui (tiek vyrui, tiek moteriai) gyventi Lietuvos Respublikoje, pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, ją keisti, išvykti iš Lietuvos Respublikos ir grįžti į ją leidimo gyventi galiojimo laikotarpiu.

216. Minėtas 215 punkte įstatymas užtikrina visų teisėtai Lietuvos Respublikoje esančių užsieniečių, neatsižvelgiant į jų lytį, teisę į šeimos susijungimą. Pagal šio įstatymo 2 straipsnio 27 dalies nuostatas šeimos susijungimas – Lietuvos Respublikoje teisėtai gyvenančio užsieniečio, kuris nėra ES pilietis, šeimos narių atvykimas ir gyvenimas Lietuvos Respublikoje, kad būtų išsaugota šeima, nesvarbu, ar šeimos santykiai atsirado prieš atvykstant užsieniečiui, ar jam atvykus. Užsieniečio šeimos nariams gali būti išduotas leidimas laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje (40 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 43 straipsnis).

16 straipsnis

217. Informacija apie Konvencijos 9 straipsnio įgyvendinimą Lietuvoje buvo pateikta trečiajame pranešime. 2005–2006 metais šią sritį reglamentuojantys teisės aktai nepasikeitė.

Ketvirtojo pranešimo apie Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims įgyvendinimą Lietuvoje priedas

1 LENTELĖ. NUO NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ NUKENTĖJUSIOS MOTERYS

Nukentėjusios nuo nusikalstamų veikų moterys	Nukentėjo nuo sutuoktinio ar sugyventinio		Nukentėjo nuo vaikų ar įvaikių	
	2005 metai	2006 metai	2005 metai	2006 metai
Iš viso	464	448	111	103
Kaime	201	202	45	50
Patyrė fizinį smurtą	265	273	49	43
Patyrė seksualinę prievartą	2	1	0	0
Patyrė psichologinę prievartą	65	48	10	8

Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys.

2 LENTELĖ. UŽREGISTRUOTOS NUSIKALSTAMOS VEIKOS, NUO KURIŲ NUKENTĖJO MOTERYS

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnis	2005 metai				2006 metai			
	mieste	kaime	iki 17 metų	18 metų ir vyresnės	mieste	kaime	iki 17 metų	18 metų ir vyresnės
129 str. Nužudymas	56	49	3	102	45	31	2	74
130 str. Nužudymas labai susijaudinus			0				0	
135 str. Sunkus sveikatos sutrikdymas	34	22	2	54	32	23	3	52
136 str. Sunkus sveikatos sutrikdymas labai susijaudinus			0				0	
138 str. Nesunkus sveikatos sutrikdymas	490	254	85	659	484	246	74	656
140 str. Fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas	280	162	204	238	240	119	139	220
149 str. Išžaginimas	145	120	80	185	137	114	140	111
150 str. Seksualinis prievartavimas	112	87	67	132	67	89	97	59
151 str. Privertimas lytiškai santykiuoti	3	2	3	2	6	5	6	5
152 str. Seksualinis priekabiavimas		3	1	2	2	3	3	2

Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys.

3 LENTELĖ. 2005–2006 METŲ STATISTIKA PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 147 STRAIPSNĮ „PREKYBA ŽMONĖMIS“

Pagal straipsnį „Prekyba žmonėmis“	2005 metai	2006 metai
Iš viso bylų	32	26
Į teismą perduotos bylos	18	21
Teisme išnagrinėtos bylos	7	7
Bylos, kurias pradėti atsisakyta	1	3
Bylos, kurių tyrimas nutrauktas	3	3
Į teisėsaugos akiratį patekę asmenys	43	33
Įtariamieji	21	19
Teisėsaugai žinomos aukos	35	28
Nukentėjusieji	25	27
Nuteistieji	15	10

Vidaus reikalų ministerijos duomenys.

4 LENTELĖ. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ, IŠSKYRUS STATUTINIUS, SKAIČIUS PAGAL PAREIGYBIŲ GRUPES IR LYTĮ 2005–2006 METAIS

Pareigybių grupės	2005 metai		2006 metai	
	tarnautojų skaičius	tarnautojų procentas	tarnautojų skaičius	tarnautojų procentas
Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai	481	100	769	100
Moterys	254	53	460	60
Vyrai	227	47	309	40
Karjeros valstybės tarnautojai	20878	100	23555	100
Moterys	14667	70	17056	72
Vyrai	6211	30	6499	28
Įstaigos vadovai	458	100	466	100
Moterys	144	31	147	31
Vyrai	314	69	319	69
Iš viso	21817	100	24790	100
Moterys	15065	69	17663	71
Vyrai	6752	31	7127	29

Valstybės tarnautojų registro duomenys.

5 LENTELĖ. MOTERYS DIPLOMATINĖJE TARNYBOJE 2005–2007 METAIS

	Darbuotojai		
	iš viso	iš jų moterų	
		skaičius	procentas
2005 metų kovas			
Darbuotojai, dirbantys diplomatinėje tarnyboje	533	283	53
Iš jų darbuotojai, dirbantys diplomatinį darbą užsienyje	221	90	41
Iš jų atstovybių vadovai	41	4	10
2006 metų kovas			
Darbuotojai, dirbantys diplomatinėje tarnyboje	570	293	51
Iš jų darbuotojai, dirbantys diplomatinį darbą užsienyje	236	89	38
Iš jų atstovybių vadovai	44	4	9
2007 metų kovas			
Darbuotojai, dirbantys diplomatinėje tarnyboje	598	315	53
Iš jų darbuotojai, dirbantys diplomatinį darbą užsienyje	244	94	38
Iš jų atstovybių vadovai	43	7	16

Užsienio reikalų ministerijos duomenys.

6 LENTELĖ. 2005–2006 METAIS PARENGTA SPECIALISTŲ UNIVERSITETUOSE PAGAL STUDIJŲ PAKOPAS

Metai	Baigė ir įgijo kvalifikaciją, kvalifikacinį ar mokslo laipsnį							
	bakalauro		magistro		profesinę kvalifikaciją		daktaro mokslo ar meno licenciatas	
	moterys	vyras	moterys	vyras	moterys	vyras	moterys	vyras
2005	12030	6282	4900	2587	1409	606	158	117
2006	13642	6967	4788	2498	1424	525	161	115
Pasiskirstymas pagal lytį, procentais								
2005	65,7	34,3	65,4	34,6	69,9	30,1	57,5	42,5
2006	66,2	33,8	65,7	34,3	73,1	26,9	58,3	41,7

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

7 LENTELĖ. MOTERŲ VIDUTINIS MĖNESINIS BRUTO DARBO UŽMOKESTIS, PALYGINTI SU VYRŲ VIDUTINIU MĖNESINIU BRUTO DARBO UŽMOKESČIU*

(procentais)

Metai	Šalies ūkis	Valstybės sektorius	Privatus sektorius
2000	81,7	77	84,5
2005	82,4	77,9	82,2
2006	82,1	78,9	80,9

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

*Be individualių įmonių.

**8 LENTELĖ. MOTERŲ VIDUTINIS MĖNESINIS BRUTO DARBO UŽMOKESTIS, PALYGINTI
SU VYRŲ VIDUTINIU MĖNESINIU BRUTO DARBO UŽMOKESČIU, ŠALIES ŪKYJE
2006 METAIS PAGAL EKONOMINĖS VEIKLOS RŪŠIS***

(procentais)

	Iš viso	Iš jų	
		darbininkų	tarnautojų
Iš viso	82,1	70,2	72,7
Žemės ūkis, medžioklė ir miškininkystė	86,2	89,6	74,5
Žuvininkystė	92,6	77,3	73,3
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	90,5	62,6	58,9
Apdirbamoji gamyba	74	73,6	68,1
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	85,8	80,9	70,1
Statyba	88,6	75,2	69
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas	79,6	84,5	69,5
Viešbučiai ir restoranai	81,8	85,7	82
Transportas, sandėliavimas ir ryšiai	95,2	93,3	65,2
Finansinis tarpininkavimas	58,2	54,5	58
Piniginis tarpininkavimas	52,8	56,3	52,3
Draudimo ir pensijų lėšų, išskyrus privalomąjį socialinį draudimą, kaupimas	66,8	55	66,8
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla	90,1	75,1	90,8
Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla	79,8	79,5	76,6
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	94,7	89,2	91,7
Valstybės valdymas ir bendroji ekonominė bei socialinė bendruomenės politika	82,6	76,4	78,2
Centrinių administracinių institucijų įstatymų leidžiamoji ir vykdomoji veikla	85,9	76,2	82,8
Bendruomenei teikiamų paslaugų užtikrinimas	95,5	98	94,3
Privalomojo (valstybinio) socialinio draudimo veikla	100,4	87,8	78,7
Švietimas	95,5	90	84,9
Bendrasis vidurinis mokymas	119,4	94,3	104,2
Aukštasis universitetinis mokslas	74,3	80	74,4
Sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	78,2	84	63,3
Žmonių sveikatos priežiūros veikla	77,3	80,7	61,7
Socialinio darbo veikla	95,8	98,5	81,8
Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla	86,8	69,3	82,1
Poilsio organizavimo, kultūrinė ir sportinė veikla	87,8	84,9	84,3

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

*Be individualių įmonių.

**9 LENTELĖ. UŽIMTI GYVENTOJAI VALSTYBINĖSE IR PRIVAČIOSE ĮMONĖSE
2005 METAIS**

	Moterys		Vyrai		Pasiskirstymas pagal lytį, procentais	
	tūkst.	procentais	tūkst.	procentais	moterys	vyrai
Valstybės sektorius	265,1	36,7	143	19	65	35
Privatus sektorius	457,9	63,3	608	81	43	57

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

**10 LENTELĖ. UŽIMTI GYVENTOJAI VALSTYBINĖSE IR PRIVAČIOSE ĮMONĖSE
2006 METAIS**

	Moterys		Vyrai		Pasiskirstymas pagal lytį, procentais	
	tūkst.	procentais	tūkst.	procentais	moterys	vyrai
Valstybės sektorius	267,1	35,9	127,4	16,9	67,7	32,3
Privatus sektorius	476,1	64,1	628,4	83,1	43,1	56,9

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

11 LENTELĖ. DARBO JĖGA, UŽIMTI GYVENTOJAI, BEDARBIAI

(tūkstančiais)

	2000 metai		2005 metai		2006 metai	
	moterys	vyrai	moterys	vyrai	moterys	vyrai
Darbo jėga	826,5	845	788,8	818	785,7	802,6
Užimti gyventojai	711,3	686,5	723	750,9	743,2	755,8
Bedarbiai	115,2	158,5	65,8	67,1	42,6	46,7

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

12 LENTELĖ. DARBO JĖGOS AKTYVUMO, UŽIMTUMO IR NEDARBO LYGIS

(procentais)

15–64 metų gyventojai	2000 metai		2005 metai		2006 metai	
	moterys	vyrai	moterys	vyrai	moterys	vyrai
Darbo jėgos aktyvumo lygis	67,1	74,2	64,9	72	64,6	70,5
Užimtumo lygis	57,5	60,1	59,4	66	61	66,3
Nedarbo lygis*	13,9	18,8	8,3	8,2	5,4	5,8

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

*Skaičiuojama 15 metų ir vyresniems gyventojams.

13 LENTELĖ. DIRBTINIŲ ABORTŲ DINAMIKA LIETUVOJE

(vienetais)

Metai	Dirbtiniai abortai		
	100-ui gyvų gimusių	1000-iai vaisingo amžiaus (15–49 metų) moterų	absoliučiais skaičiais
1997	60,1	25,3	22680
1998	56,9	23,5	21022
1999	52,2	21,2	18846
2000	48,1	18,4	16259
2001	44	15,5	13677
2002	42,5	14,1	12495
2003	38,7	12,9	11513
2004	36,1	12	10644
2005	34,2	11,2	9972
2006*	32,8	10,8	9536

Lietuvos sveikatos informacijos centro ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

*Išankstiniai duomenys.